ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА СОВЕТСКИ КОНСТИТУЦИ!

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 7 октябрь, 1978 шу. ● № 120 (5940). ● Мах 2 кепиг.

МОСКВЕ КХАЧАР

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето вийха официальни доттагlлен визитаца 5 октябре Москве кхаьчав lарбий социалистически возрождене Парте Генеральни секретарь, Сирийски lарбий Республика Президент Хафез Асад.

САР-и СССР-и пачхаьалкхен байракхашца хозъяьча Внуковски аэродроме кема лоамен юхе Хафез Асадага моаршал хаьттар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гlулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министра Советски Союза Маршала Д. Ф. Устинова, кхыча официальни наха.

Аэропорте оттадаьдар герзашцарча низий кхаь тайпара — гlашлой, летчикий, фордахой сийлен ха. Л. И. Брежневеи Хафез Асадеи советски бlухой строяна го баьккхар. САР-и СССР-и пачхаьалкхен гимнаш лекхар.

(ТАСС).

КЪАХЬЕГАМА РАПОРТАШ

ЧУИЙЦАЙ КОМСАШ

«Виноградный» совхоза коллективо Шелковской районе хьалхарчарца чакхдаьхад комсаш чуэцара балхаш. Района партийнни советскии органашка цо рапорт деннад, социалистически декхарашка лаьрхlа хиннача бесса, СССР кердача Конституце шу дузача денга 87 гектар йолча комсий бешара хьувкъам чуийца ше яларах (царех 50 гектар къона беш я, эггара хьалхара хьувкъам луш). Бешара 216 тонн комсаш яьннай, планагlа 200 тонн йоагlача.

Дикача къахьегамца белгалбаьннаб комсаш лелаераш Цибина Лидия, Винченко Мария, кхыбараш.

ПЯТИЛЕТКА — кхаь шереи ах шереи

Чукхоабаш хьайбаш леладеча «Сунженский» совхоза болхлоша укх шера дlабахача ийс бетта пачхаьалкхенна дlаденнад 390 тонн дулх, планагlа 350 тонн дlадала дезача. СССР кердача Конституце шу дизара сийна а юрта боахама къахьегамхочун Ден сийна а йоаржаяьча социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхай доахан кхоабаш болча Бейсагуров Бекмарзеи Асуев Садаудинеи. Цар доал деча доахах хlара бежане деннеи бийсаннеи тlакхийтта дулх планал дуккха а дукхагlа да. Совхозо дулха дlаденнача хlара бежана дозал, ийс бетта юкъера лаьрхlача 400 килограмм да.

Чукхоабаш доахан дlадаларах кхаь кварталагlа 100 эзар сом пайда хиннаб боахама, планагlа 70 эзар сом лийрхlача.

КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кхоачашъеш, карара шу чакхдала бисача кхаь бетта 200 тонн дулх кхы а Даьхенна дlадала лаьрхlад хьайбаш леладераша.

«Сунженский» совхоза коллективо кхаь шереи ах шереи кхоачашъяьй пятилетка план, хlанз хургйолча пятилетка чотах къахьегаш я из.

Кхаь шера планаш кхоачашъяьй

«Самашкинский» совхоза кулгалхошеи партийни а профсоюзни а организацешеи коллектива цlерагlа рапорт деннад парте райкомагеи халкъа депутатий райсовета исполкомагеи, иттлагlча пятилетка планаш толаме кхоачашъярах, СССР Конституце шу дузаш кхаь шера план кхоачашъе дош деннача хьайбаш леладераша шин шереи ийс беттеи пачхаьалкхенна дlаденнад 1396 тонн дулх, кхаь шера план 1320 тонн йолча, шура — 4262 тонн, планагlа кхаь шера 4250 тонн йоагlача. Шекара свеклаш 20 эзари бlаьи тонн гаргга дlаеннай, кхаь шера дlаяла езаш 15 эзар тонн хиннача.

Д. ХАКИМОВ.

ХЬАТlАДОАГlАЧА ШЕРА ЧОТАХ

Дикача къахьегама хьокхамашца белгалдоаккх СССР кердача Конституце хьалхара шу дуза цlей тха «Луч» совхоза доахан леладеча ферма болхлоша. Сентябрь бетта юкъе кхоачашъяьй тха ферма укх шера шура яккхара а из пачхаьалкхенга йохкара а укх шерэреи, пятилетка хьалхарча кхаь шереи планаш. Укх пятилетка диълагlча шера чотах пачхаьалкхенна шура дlалуш я ферма коллектив цу хана денз.

Хьайбаш леладераштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле лелаеш а балха дикагlа хьокхамаш доахаш а хьабоагlа божа беттараш Мамергова Нурхан, Бокова Зейнап, lаьсий леладеш йола Узиева Буча, кхыбараш.

Я. ЧАНТИЕВ,

Магlалбикерча «Луч» совхоза шурий-товарни ферма бригадир.

ПАЧХАЬАЛКХЕН ГА ДУЛХИ ШУРЕИ ЙОХКАРА ИЙС БЕТТА ПЛАНАШ КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА СВОДКА

(проценташца)

Районаш	Дулх: ийс бетта план	Дулх: 1977 шера 9 беттаца ниййсдича	Шура: ийс бетта план	Шура: 1977 шера 9 беттаца ниййсдича
1. Ачхой-Мартановски	111	113	108	102
2. Веденски	105	95	133	107
3. Грозненски	106	105	115	107
4. Гудермесски	72	67	101	99,3
5. Малгобекски	69	80	114	103
6. Надтеречни	110	141	124	110
7. Назрановски	96	100,3	103	103
8. Наурски	107	109	111	102
9. Ножай-Юртовски	111	114	116	100,5
10. Советски	100,2	98	133	86
11. Сунженски	105	111	103	103
12. Урус-Мартановски	108	109	107	106
13. Шалински	83	87	100,4	94
14. Шелковской	111	109	110	102
г. Грозный	100	94	126	133
Республике гlолла	101	104	109	103

Художникий З. Смеховеи Д. Филатовеи плакат. Издательство «Плакат».

ТАСС фотохроника.

Юрта боахама продукташ — Даьхенна

СССР кердача Конституце шу дизара хьалхарча къахьегама вахте доккхий толамаш даьхад Нохч-Гlалгlайчен юрташкарча къахьегамхоша. Грозненски районерча кхаш леладераша генараш дlадалара шера план тlехкхоачашъяьй. Пачхаьалкхенна дlаденнад 1343 тонн генараш — соахкарчул шозза дукхагlа. Чуийца даьннад генараш Гудермесски района боахамашка.

Шоай план кхоачашъяь боалаш латт Сунженски районера коартолаш кхееараш. Уж дlаенна баьннаб 3372 тонн коартолаш, е шера планах 96 процент.

Шекара заводеи кхыча пункташкеи дlакхаьчай 50 эзар тонн совгlа фабрични свеклаш — соахка укх хана хинначул 10 эзар тонн дукхагlа. План кхоачашъяь бовла боахк Грозненски района свеклаш лелаераш — цар соахка укх ханарчул диазза дукхагlа мерза овлаш дlаденнад Даьхенна.

Дlадаьннача кlирагlа колхозийи совхозийи кхашкара пачхаьалкхен пункташка дlачуденнад 34 эзар тонн баьцадаараш, хlаьта уж чуэца доладича денз — 82,5 эзар тонн, е шера планах 60 процент.

Планал совгlа баьцадаараш дlалуш доахк Наурски, Надтеречни, Магlалбика районий боахамаш. Магlалбикерча хаьс-бешамаш лелаераша соахкарчул кхозза дукхагlа баьцадаараш дlаденнад Даьхенна.

Урус-Мартанерча сома бешамаш лелаераша планал совгlа 7,2 эзар тонн тайп-тайпара сом дlабеннаб пачхаьалкхен пункташка. Шоай планаш кхоачашъяь доалаш латт Назрановски, Надтеречни, Шалински районий боахамаш.

Сихденнад балхаш республика комсий бешамашка. Дlадаьннача кlирагlа заводашкеи тикашкеи дlакхаьчай 26,5 эзар тонн комсаш, хlаьта чуэца йолайича денз — 40 эзар тонн совгlа. Гудермесерча «Новогрозненский» совхоза комсаш лелаераша 2252 тонн дlаеннай уж пачхаьалкхенна, 26 эзар тонн дlаяхьийтий Наурерча къахьегамхоша.

Даржаш латт хьажкlий кхашкара балхаш. Кхоалагlа дакъа из культура чуийца даьннад Грозненски района боахамаш, совхозий хьатташка хьакхаьчай хьалхара 3312 тонн хьажкlаш. Наурски, Шелковской, Гудермесски районашка хlара денна дукхагlа чуэц ялата шоллагlа хьувкъам. Из болх шерра дlаболабаьб республика кхыча районашка а.

Юрта боахаме саготагlа дарех цхьа болх ба гурахьа ялат дlадувлга. Республика механизатораша дlадийнад 26 процент совгlа гурахьа дув кlаи мукхи.

Кхашкара балхаш сихагlа чакхдахара юртий къахьегамхоша йоаржаяь социалистически яхь хlара дийнахьа шерлуш йоагlа.

ПЛАНАЛ СОВГlА — 5,5 млн. СОМА ПРОДУКЦИ

Горячеводски бурувдеттарий тlахьехамагlа пятилетка кхаь шера план СССР керда Конституци тlаийца шу дузача денга кхоачашъе аьнна декхараш тlаийцар Нохч-Гlалгlай ялата продуктай управлене коллективо.

Коллективо тlаийца декхараш массадолча техникоэкономически хьокхамашта 101,1 процент кхоачашдаьд.

Пятилетка кхаь шера план 28 сентябре кхоачаш а еш, коллективо планал совгlа 5,5 миллион сома маьха продукци ара а хиийца, из еррига а маьхалъяьккхай таханарча дезача денга.

Сийлахьча цlейна накъабоагlаш къаьстта дика толамаш даьхад Ермоловски элеватора (директор Ш. С. Дадашев), Гудермесски реалбаза (директор М. Д. Шамурзаев) коллективаша.

Тха къахьегам белгалбоаккхаш селхан коллективага Конституце шу дизара сийленца накъадахара тlехьа йоаржаяьча социалистически яхье котало яккхарах парте Нохч-Гlалгlай обкома моаршал дайтад.

Н. БЛАГИРЕВ,

ялата продуктай Нохч-Гlалгlай управлене начальника заместитель.

«Пригородный» совхозе сихденнад сомаш чуэцара балхаш. Кхоалагlча бригада комсомольско-кагирхой коллективо доал деш 94 гектар латаш йола бешамаш я. Хьабоаха сомаш упаковка а еш, Гаьнарча Гlинбихе дlакхухьийт. Планал совгlа коллективо дlабахьийтаб 350 тонн lажаши кхораши.

СУРТА ТlА: бригада членаш Амагова Зайдат, Борисова Марем, Булачева Надежда, бригадир Муталиев Сулейма.

А. КЫЧИКОВА сурт.

РАЦИОНАЛИЗАТОРИЙ ТОЛАМ

Творчески къахьегаме дика хьокхамаш а доахаш кердача Конституце шу дузача денна накъабаьхкаб «Грозэнерго» рационализатораш. Карара шу доладелча денз производствана юкъейихьача рационализаторски предложенеша 70 эзар сом совгlа пачхаьалкхен ахча кходаьд.

Теркам тlаозаш я токара М. Филипченкоси мастера О. Кинкульскеи енна ши эзар сом кходайта предложени.

Рационализаторски балха дикагlа дола хьокхамаш доаха коллективаш я шоллагlча йовхала электроцентрала, Малхбузен электрически сетей, «Грозэнергоремонта» ремонтно-наладочни предприте яраш.

Белгалбаха боагlаш-ба слесараш А. Тааев, Е. Ткачев, И. Усков; мастераш. П. Радионов, П. Рыжий, инженераш С. Маримонт, Н. Владимирова, иштта кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ДОТТАГlЛЕНИ ВlАШИ ДАГАДАР КХЕТАДЕЧЕИ ХЬАЛЕ

5 октябре Кремле йолаелар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гlулакхий министра А. А. Громыкона, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министра Советски Союза Маршала Д. Ф. Устинова lарбий социалистически возрождене Парте (ПАСВ) Генеральни секретараца, Сирийски lарбий Республика Президентаца Хафез Асадаца яь переговораш.

Переговораш дlахьош я доттагlлени вlаши дагадар кхетадечеи хьале. Керттера уйла тlаяхийтар Гаргарча Малхбоалехьарча хьала. Оагlонаша белгалдир Кэмп-Дэвиде Египтаи Израилеи кулгалхошта юкъе, США хьинаре дакъа а лоацаш, сепаратни барт бар бахьан долаш цу районера хьал кхы а чоалханегlа дийрза хилар. Цар цхьа уйла а йолаш хьакхайкадир lарбий халкъашта ца хойташ, царна духьала, цар хьашташта духьала баьча цу барто чlоагlа халча оттаду гаргарчамалхбоалехьа бокъонца машар оттабелга гаьна доах, аьнна.

Переговораш йолаш юха а бакъдир 1967 ш. Израила дlалийца деррига лаьтташ хьадда мукъадалийтареи, ший лоlамагlа хилеи кхычарех тийша хlама доацаш йола ший пачхаьалкхе хьакхоллеи йиш йола бокъо юкъе а йоагlаш, кхычар дlаяха йиш йоаца Палестина къаман бокъонаш чакхъяхареи ларда тlа Гаргарча Малхбоалехьа нийсхони чlоагlеи машар оттабара тlехьара къовсам дlахо бахьа Советски Союзи Сирин лоlам болаш йолга.

Иштта вlаши хетар дийцар тайп-тайпарча доакъошкара советско-сирийски вlаши цхьана леладу гlулакхаш дlахо дегlадоаладарен кlоаргдарен дешаех. Из дувцаш хьааьлар уж вlаши цхьана леладу гlулакхаш толаме дегlаухаш хиларах шоаш тийша болга. Советски Союзеи Сиреи кулгалхоша цхьа барт а болаш хьакхайкадир СССР-и САР-и юкъера доттагlали вlаши цхьана леладу гlулакхаши шиина а мехка халкъий хьашташа дlа ма-дехкхара долга.

Переговораш дlахо ергья.

(ТАСС).

ДОТТАГlЛЕН ХЬАЛЕ

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совето, СССР правительства 5 октябре йоккхача Кремлевски двореце шу оттадир lарбий социалистически возрождене Парте Генеральни секретара, Сирийски lарбий Республика Президента Хафез Асада сийна.

Хафез Асадаца шун тlа бар цунна уллув баьнна баьхка пачхаьалкхен делелаш, хlаьта иштта СССР-ра САР-а посол Джабр аль-Кафри.

Советски оагlонгахьара шун тlа бар новкъостий Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, А. А. Громыко, Д. Ф. Устинов, Б. Н. Пономарев, кхыбола официальни нах.

Л. И. Брежневеи Хафез Асадеи даьча къамаьлашка чlоагlа уйла тlаяхийта ла а дийгlар тlоараш деттаж тlа а ийцар.

Доттагlлен хьале баьгlар шун тlа.

(ТАСС).

Комсаш чуэцар (тоннаш) 5 октябрь хьатlакхоачаш

Боахамаш	План	Чуийцар	План кхоачашдьяра процент.	Цхьан дийна дьа чуийцараш	Цхьан саго гулъяраш (кг)	хьувкъам ц/г
Совхоз «Советская Россия»	6000	5899	98,3	199	199	—
Колхоз «Россия»	60	58	96,6	—	—	34,1
Совхоз «Знаменский»	2650	2301	86,8	—	—	35,7
Кирова цlерагlа совхоз	4500	3883	86,2	—	—	50,1
Совхоз «Комсомольский»	4750	4074	85,7	—	—	53,3
Совхоз «Авангард»	1550	1266	81,6	—	—	41,2
Совхоз «Северный»	1450	1114	76,8	—	—	27
Колхоз «Червленский»	1000	755	75,5	—	—	49
Совхоз «Калиновский»	4400	3293	74,8	—	—	47,1
Ленина цlерагlа совхоз	5200	3796	73	—	—	41,4
Совхоз «Наурский плодопитомнический»	260	188	72,3	8	114	36,0
Менжинске цlерагlа колхоз	470	336	71,4	—	—	61
Колхоз «Коминтерн»	560	381	68	—	—	47
Совхоз «Верхненаурский»	2100	1383	65,8	15	25	33
Совхоз «Наурский»	7300	4799	65,7	252	233	35,5
Совхоз «Братский»	3000	1944	64,8	35,1	113	28
Калинина цlерагlа совхоз	5900	3443	58,3	119	114	43,5
Совхоз «Победа»	4150	2271	54,7	58	94	30,8
Колхоз «Красный пахарь»	1130	560	49,5	—	—	39
Совхоз «Крутловский»	2500	1149	46	—	—	17,4
Совхоз «Озерный»	2300	1013	44	41	136	18,7
Совхоз «Надтеречный»	1600	700	43,7	—	—	13,9
Совхоз «Бурунный»	1750	751	42,9	—	—	16,6
Колхоз «Путь к коммунизму»	950	401	42,2	10	120	32
Совхоз «Гребенской»	1100	356	32,3	2	26	13,7
Шелковски района						
Ленина цlерагlа колхоз	400	81	20,2	—	—	16,6
Наурски района						
Ленина цlерагlа колхоз	500	42	8,4	—	—	6,8
Колхоз «Красное знамя»	40	—	—	—		
ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬ БОАХАМАШ:						
Совхоз «Восточный»	75	145	193,3	—	—	—
Совхоз «Новогрозненский»	2025	2808	138,6	—	—	65
Толстой цlерагlа совхоз	350	384,4	109,8	—	—	44
Совхоз «Виноградный»	200	218	109,2	—	—	25
Совхоз «Новогорский»	2650	2739	103,3	60	91	49
Республике гlолла	73000	52531	72	799	136,6	37,6

КОНСТИТУЦИ ЛЕЛАШ,

ДЕННА ДОШ КХОАЧАШДАЬД

Тха звеной совгӀат

ХӀара советски саго ший къахьегама совгӀат кийчдаьд таханарча денна — доккха цӀей ма-дий мехка Керттерча Закона шу дуза ди. Ер ди лаьрхӀа хьдда дола декхараш тӀайицадар ази са новкъосташи: хӀара гектара тӀа 240 центнер шекара свеклаш хьалкхее, планагӀа 180 центнер йолча.

Ишта декхар тӀаэца йиш йолаш дар тхо, хӀана аьлча из культура аз духхьашха кхееш яцар. Соахка свеклаш дӀайийнача 80 гектарах хӀаране тӀара 237 центнер хьувкъам чубера звенос; цул хьалхарча шии шера а даьхад дика толамаш.

ХӀанз тха звено сихъаь свеклаш чуэцаш йоалл. 90 гектара тӀа хьалхкеьый оаха из культура укх шера. Чуийца яьннай 40 гектар. Юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара хьайоал 270 центнер. Укх шера а тхоай социалистически декхар тӀехкхоачашде торо хургья тхога.

Цу гӀулакха лард шера юхье денз хьайоагӀа. Ка бола ялат чуийца даьннача хана къоастадир свеклаш дӀаюврг йола лаьтта. Хаинахьа аьхар из. Оаххашехьа а хӀара гектара гӀа 2 тони лоархӀаш минеральни удобренеш тессар. БӀаьстан юххье шозза культиваци йир, оасар хургдоацаш макхаш даьхар. Лоацача хана — кхаь дийнахьа — фу дӀадийна даьлар.

Свеклаш хьатӀаьнначул тӀехьагӀа кхозза культиваци йир, шишша центнер минеральни удобренеш а тоссаш.

Дика новкъостал дир звенона механизатора Арчаков Ӏалихана. ХӀанз хьувкъам чуэцаш а ва из тха новкъост. Иштта гӀо ду Барахоев Ахьмада, Бичиев ИбраьхӀама, совхоза парткома члена, свеклаш кхееш йолча Халухоева Зулпас.

Хаддаш аьлча, СССР кердача Конституце шу дузача ден сийна тӀайица декхар дизза кхоачашде торо хиннай тха звеной. Из тха совгӀат да таханарча цӀейна.

ОЗИЕВ Сайпудин, «Назрановский» совхоза свеклаш лелаю звеньевой.

Толамашца дезду цӀей

Бурув тохара балхий Грозненски управлене коллективо дег тӀара къоабалдаь тӀайицар горячеводски бурувдеттарий «Пятилетка кхаь шера план СССР Конституце шу дизарга кхоачашъе!» аьнна даь кхайкарал.

Бурув деттараша шоай дешаш зехьа доадац, цар кхоачашъяьй кхаь шера план. Къаьстта хьинар айдир цар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева Бакуи Къилбаседа Кавказа автономни республикай кулгалхоща Грозне вӀашагӀкхийттачен даьча къамаьлаша.

Къаьстта «хьийкъа» хилар сентябрь планал совгӀа бурув тохара. Бурув тохаш кӀоарген тӀехкӀоарген скважинаш яхара хьалха латтача методех пайда а эцаш, бригадашта, сменашта, къаьст-къаьстача бурувдеттарашта юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь, управлене коллективо планагӀа 1850 метр лаьрхӀача, 2058 метр лаьттан тӀоанашта бурув техар дӀабахача цхьан бетта. СССР кердача Конституце сийна цар планагӀа лаьрхӀачул совгӀа 1426 метр бурув техар. ПланагӀа лаьрхӀачул лакхъеннай къахьегама овсарле, хӀаьта предприятена хинна пайда ах миллион сом гаргга ба. Къахьегаме къаьстта белгалъяьннай коммунисташа Тайсаев Вахас, Малецкий Григоре, Тарамов Тамилас кулгалду бурув детте бригадаш.

А. ТИЩЕНКО.

КОНСТИТУЦЕ БОКЪО ЛУ:

Къахьега

«Красный молот» завода коллективе хьалхарчарца кхоачашъяьй карарча пятилетка кхаь шера план № 3 йолча сборочни цехерча коммунистически къахьегама ударника Флейшин Павел Васильевича кулгалдеча слесарий-сборщикий бригадо. Из толам баькхаб цар СССР кердача Конституце шу дузача ден — 7 октябра — сийна.

Сурта тӀа: (лаьхехьа) бригадира П. В. Флейхинеи (лохехьа) В. М. Осиповеи балха ди дӀадоладеннад.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Мехка Керттерча Закона — СССР Конституце статьяш тӀара новкъоста Л. И. Брежнева указанеши выводаши вахаре кхоачаш а еш, Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхоша шоаш даьхача доккхийча толамашца белгалдоакхх кердача Конституце хьалхара шу.

* * *

Дуккхача къамех бола республика дезал керда Конституци яхача укх шера 15 эзар саг дукхагӀа хиннаб. ХӀара шера республике тӀакхеташ бола нах бӀарччача цхьан Советски районе е городе — Назране бахараш миссел ба.

Республике бахаш бола нах цхьа миллиони 200 эзари сагага кхоачаш латт, миллионал дукхагӀа, е 90 процент бараш Советски Ӏаьдал даьнначул тӀехьагӀа баь ба. Царех ахатнешка кхоачаш бараш городера нах ба.

* * *

400 миллион сом гаргга пачхаьалкхени кооперативни ахча республика халкъа боахамга дӀадахийтад духхьал Конституци тӀайицача укх хьалхарча шера, 90 миллион сом совгӀа дар юрта боахамга а дахийтад.

* * *

Производственни культурно-бытовойи гӀулакх дара керттера фондаш укх цхьан шера 335 миллион сома дукхагӀа хиннай. Хьал а даь эксплуатаце дӀаденад наха чубаха цӀенош — 170 эзар квадратни метр; школаш — 5 эзар моттига лаьрхӀа; дешар даха ха йоацача берий учреждениеш — 1500 моттига лаьрхӀа; больницаш — 370 моттига лаьрхӀа; поликлиникаш — 400 саг чува йиш йолаш. Иштта Грозне хьалдаьд керда драматически театр, широкоформатни кинотеатр, Назране культура Дворец, иштта кхыйола объекташ.

* * *

СССР керда Конституци тӀаэцарца керда, кхы а доккхагӀа толамаш даьхад вай индустре къахьегамхоша. Пятилетка кхоалагӀча шера промышленни производства продукци маьхалъяккхар 2 процент лакхденнад, машиностроене — 6 процент, мехкдаьтта чакхдоахача — 8 процент, мехкдаьтта доахачар лоархӀам боллаш шоай декхараш тӀехкхоачаш а деш, 12 бетта планал совгӀа халкъа боахама дӀаденнад 172 эзар тонн мехкдаьттеи 67 миллион кубически метр попутни гази.

* * *

Республика ялат чуэцараша укх шера гулдаьд 435 эзар тонн ка бола ялат, кха а гулдаьдац из. хӀанзалца вай республике иззал цӀакхӀаьта хӀанз чуэца безаш хьажкӀийи дуган бӀаьхий хьувкъам ба. 510 эзар тонн ялат чуэца тӀайица декхараш къахьегамхой толамца кхоачашдеш ба.

ДЕПУТАТАХ ДОЛА ДОШ

ХЬИНАР ДОЛА САГ

Халкъа депутат. Сий долаши йоккхен цӀи я из. Халкъо хержача депутаташта хьалхашка къахьегамхой вахарца, цар хьашташ кхоачашдарца дувзаденна доккхий декхараш латтилга кхета а деш, ший ма-хулла харжархой наказаш кхоачашдеш болх бу Адуев Халида. Дукха да уж — депутата тӀадахьа гӀулакхаш! Масала, ший бер беша дӀаэцац, аьнна цунга латкъа ера цхьа кхалсаг. Сиха оарцагӀвоал халкъа депутат. Из бер беша дӀаоттаду, хӀаьта кхалсаг юха а хьалха ше хиннача бригаде балха йода. Е цхьаькха масал: бахьан а доацаш квартирашта оттаьча аргӀана тӀехьаваькхкхав ше совхоза директора, яхаш леткъар из волча вена механизатор. Чехка хьежар цун гӀуланхага а Сунженски райсовета депутат. «Ассинский» совхоза бригадир Адуев.

— Дукха да депутата де дезараш, — йоах Халида. ТӀаккха тӀатох: — Наха хержа ма вий депутат. ХӀаьта дукха къахьегам дӀабала безаргба тха бригада совхоза ерригача коллективаца цхьана КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кхоачашъяра. Лаьттанцара йоаха продукташ алсамъяхара тӀехьара къовсам шерагӀа баржаш ба тха бригаде гӀолла. Вайна иразъ дена Закон — СССР Конституци тӀайица шу дизара ди оаха белгалдоакхх пятилетка кхаь шера план тӀехкхоачашъярца.

Бакъда из хьинар дола депутат хинна Ӏац. Из ва шоай совхозе дикагӀвола агитатор. ДагадоагӀа, укх шера июль бетта дар из.

Бригада болх цхьан юкъа соцабаьбар хӀаьта техача доагӀо. Кхаши бешамаши ловсара яхарга хьежа безаш бар баьцадараши соми лелабераш. ХӀаьта уж берригаш а шоай бригади стане гулбеннабар. Царца беседа еш вар агитатор Адуев Халид.

— Ховш ма-хиллара, новкъостий, дукха ха йоаццаш хилар КПСС Центральни Комитета июльски Пленум. «СССР юрта боахам дӀахо дегӀабоалабара хьакъехьа» доклад йир цу Пленуме парте ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева. Цу пленумо тӀайицаб Ӏалмате бокхха чулоацам бола сочам, — аьнна дӀадоладир агитатора ший къамаьл.

— Вайна дика хов, — йоахар агитатора дӀахо. — Пленума решенеш вай кхоачашъергйолга. Парте планаш — халкъа планаш я. Массаза а уж сийленца кхоачашъю советски наха. Цунна дола дика масал да вай совхоз, бригада. НийслагӀча пятилетка тӀеххьарча шераца нийсдича дикка дукхагӀа баьцадараш, сом, кхыйола культураш чуяхь хӀанз вай боахаме. ХӀаьта воай бригада толамех вай дувце, шоана ма-харра, иттлагӀча пятилеткa хьалхарчен шоллагӀчеи шерашка хӀара гектара тӀара 600 — 700 центнерга дӀакхоачаш помидораш ма яьхайий. Цунга хьежжа тӀаккхийттад вай алапеш, тоаденнад вахара хьал-торо.

Иштта, парте бакъ дош наьха дегашка кхачийтара дукха ха, кхетам дӀалу агитатора Адуев Халида. ХӀаьта дукха ха я партийни организаце шийна тӀадилла из сийдола декхар цо толамо кхоачашду. ЦӀенхаштта терко еш дӀахьу-цо наха юкъе агитмассови болх. Наха дагардари хьашташи Ӏомаду. цар хаттараштa нийса жоп дала хов. Баьцадаараши соми лелабераштa хӀанз цо беседаш ю город Баку новкъоста Леонид Ильич Брежнева даьча къамаьлах, город Грозне хиннача вӀашагӀкхетарах лаьца.

Шоай бригада меттел, ерригача совхоза къахьегамхоша лоархӀаш а сий деш а кулгалхо ва коммунист Адуев Халид. Цунна хов бригадерча 50 сагах хӀаране дагадар, царех хӀаранена эшар фуд. Ший дезала санна йоакхо ю цо бригада коллектива.

— Дунен тӀа цхьанкха а мохк бац вай бар санна къахьегача сага йоакхо еш. 31 шу да аз къахьегама ниъкъ каралаьца. Цу юкъа даим юрта боахаме болх беш хьавоагӀа со. Хьамсарча партеи правительстваи бокхха мах баьб са — ахархочун къахьегама. Даьхено сона еннай Ленина, Къахьегама ЦӀеча Байракха орденаш, дукха медалаш. Со ва КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома член. Пачхаьалкхено еннача сийрдача, массе паргӀато чуйолча квартире вах са цхьайтта дезалхо. ХӀаьта са дезала нанна, Любайна, еннай «Нана Турпал» яха цӀи. Тха цхьайтта берах диъ болх беш да. Ши воӀ — шофераш, цхьа воӀ школа директор, йоӀ — медицински сестра. Институтеи школеи дешаш да вож бераш. Уж ерригa бокъонаш царна еннай СССР Конституце, — йоах къахьегама ветерана.

Балха тӀа, юкъарча вахаре, бокхача дезала да хилара цӀагӀа кхоачашде дезаш дукха гӀулакхаш дале а, шийговзал, кхетам, дешар совдоахаш хьавоагӀа из хьинар дола саг. Заочно дешаш цо йистеькхай юртбоахама техникум. Горски юртбоахама институте шоллагӀча курса студент-заочник ва из хӀанз.

Ю. КУРСКИЕВ.

КХОАНЕНАХ БӀУБЕННА

Социалистически демократи дӀахо дегӀайоалаеш, советски наьха бокъонаш шеръеш, уж вахаре Ӏалашъяра лардаш чӀоагӀъеш, хӀара хьаьналча къахьегама саг кхы а дикагӀча кхоаненах тешавеш да дегӀаенача социалистически общества Керттера Закон.

Къаьстта бокхха лоархӀам болаш я Конституце 40-гӀа статья. Цу тӀа аьннад: «СССР гражданий бокъо я, вешта аьлча, ший безамга, говзалга, профессиональни кийчонга, дешарга хьежжаи общественни хьашташ терккалдеши професси, гӀулакхи болхи харжа бокъо а йолаш, цун дукхалгеи дикалгеи хьежжа алапи а луш болх лургхиларах гаранти лу.

Из бокъо Ӏалашъю боахама социалистически системаца, общества производительни низаш даим дегӀаахарца, мах боацаш профессиональни говзал лакхъярца, къахьегама квалификаци айярцеи керда специальносташ Ӏомаярцеи».

ЧӀоагӀа йоккха бокъо я из! ХӀана аьлча, сага вахара лард — къахьегам ба. Обществе хьаьнала къахьегарца-цо Ӏалашду ший а ший дезала а вахар, алсамдоакх социалистически Даьхен рузкъа. Социалистически общество ший Конституце тӀа хьакхайкадаь Ӏац хӀара гражданина къахьега бокъо хилар, из бокъо вахаре йизза чакхъяккхара мел эшар Ӏалашду цо. Цудухьа ва хӀара советски саг ший вахара кхоане кхы а дикагӀа хургхиларах дог тийша.

Иштта дац, е хила йиш а яц, шоаш хестадеча капитала мехкашка. Капитализма «ялсмале» лоархӀача Америка ВӀашагӀкхийттача Штаташка дуккхача шерашка хьабе цхьаккха тайпара болх ца корабоагӀаш дуккха миллионаш нах ба. Шоаш а шоай дезал а кхаба йиш ца хилар бахьан долаш шоашта етташ нах бовш моттигаш дукха я Америке а кхыдолча капитало доал деча мехкашка а. Укхаза доагӀа а доагӀаш хаттар отт: малагӀа бокъонаш я капитализмо наха лураш, нагахьа санна вахаре эггара хьалха эшаш йола къахьегара бокъо сага цо Ӏалашъеш ца хилча? Цудухьа кӀал цхьаккха лард йоацаш да кхыча мехкашка, къаьстта социалистически мехкашка, бахача наьха бокъонех капиталисташа дувцар. Шоай мехкарча наьха бокъонаш Ӏалашъяра йоакхо йича бакъахьа дацар, шоашка ца кхоачача наьха бокъонаш ювца а ца гӀерташ?

33 шу да аз обществана пайдане болх бу. Царех 21 шера МагӀалбике мехкдаьтта доаккхаш ва со. Юххьанца укхаза со балха эттача хана мехкдаьттахочун говзал яцар са. Коллективо новкъостал дир сона из керда говзал караерзае а дӀахо йодача хана из лакхъе а. ХӀанз со ва эггара лакхарча разрядах воккхагӀвола мехкдаьтта доаккха оператор. 1963-ча шера денз укхаза соца болх беш я са сесаг Гильда Карловна а. Из телеуправлене диспетчер я. Чудахаш массадолча коммунальни хьалашца Ӏалашъяь дика фусам я. Чухьа вахача сага мел эшар да.

Ши йоӀи ши воӀи хьалкхеде а уж нийсача наькъа тӀа баха а вӀаштӀехьдаьннад тха. Саг а йоалаяь «Малгобекмежрайгаз» тресте слесаралла болх беш ва воккхагӀвола воӀ Борис. Маьре а баха шоай дезалаш а болаш Ӏохайшаб мехкарий. Эскаре гӀулакх деш ва зӀамагӀвола воӀ.

Советски сага къахьега бокъо хиларах а из бокъо социалистически пачхаьалкхено вахаре йизза Ӏалашъеш хиларах а хьадаьнна беркат да из. Тхо дог тийша да тхоай тӀехьений вахар кхы а иразегӀа хургхиларах. Цох тешаш ва хӀара советски саг а. ХӀана аьлча, хьаьналча къахьегама наха иразе кхоане кхоллаш да тахан вай цӀей дезду дегӀаенача социализма общества Керттера Закон — СССР керда Конституци.

Х. КОТИКОВ,
«Малгобекнефть» НГДУ цхьоалагӀча мехкдаьттен гази йоаккхача цеха воккхагӀвола оператор.

САГА БОКЪОНАШ: ДЕКЛАРАЦЕШИ ДОЛАШ ДАРАШИ

АПН корреспондента хаттарашта жоп лу советски законодательства Ерригсоюзни Ӏилма-тохкама института директора заместитела, юридически Ӏилмай доктора ГУЦЕНКО КОНСТАНТИНА.

— Кердача Советски Конституце эггара хьалхара шу дизар дезду вай, хӀаьта цул тӀехьагӀа шии беттал кӀеззига совгӀа ха яьлча 30 шу дуз 1948 шера 10 декабре ООН тӀайицача сага бокъоний Ерригъюкъарча деклараце. Доазол дехьарча вай идеологически оппоненташа, уж документаш вӀаши нийс а деш, цкъаза хабараш дувц, «чулоацамга диллача вӀаши гарга да» уж, цхьабакъда долаш долчоа «цхьатарра гаьна да» яха маӀан а долаш. Ӏа мишта мах бу, Константин Федорович, цу тайпара дувцача хабарий?

— Царех хьалхардар мара нийса дац. Советски законодательствои из чакхдахара практикеи юххьанца денз дикка хьалхайийннай сага бокъоний Ерригъюкъарча деклараце тӀа хьакхайкадаь хинначул. СССР-е дуккха ха хьалхагӀа денз реальность а хинна дӀаэттай. Цул тӀехьагӀа экономически, социальни, культурни бокъоний хьакъехьарча Дунен халкъашта юкъерча пакта тӀа а граждански политически бокъоний хьакъехьарча Дунен халкъашта юкъерча пакта тӀа а чӀоагӀъяь положенеш а. Цу документашта Советски Союзо эггара хьалхарчарца дуккха ха хьалхагӀа ратификаци а яьй, цу тайппара дунен халкъашта юкъера доагӀаш дола декхараш шийна тӀа а ийцад. СССР керда Конституци — сага бокъонаши паргӀатонаши йизза чакхъяхара гӀулакха юкъе цӀаьхка цкъа а реальни дакъа лацар.

Цхьабакъда Ерригъюкъара декларацин лакхе йийца дунен халкъашта юкъера пакташи цхьащайолча моттигашка белгтала я а я долаш долчоа гаьна. Хьаэцаргья вай, масала, США. Цу мехка официальни гӀозараш цӀакха а хиннадац цу пакташца безам болаш. 1953 шера а тӀехьа, уж кийчъеш мара ца лаьттача хана, цу ханнарча США пачхаьалкхен секретара Джон Фостер Даллеса хьакхайкадир, «моллагӀа яле а цу тайпарча пакта оагӀув а хинна дӀаотта е сенат хьажийта договор санна из дӀачуяла дага яц США правительство» аьнна. Ткъа пхиъ шу дӀадаьннад, хӀаьта а гӀулакхий хьал хувцаденна хӀама дац. Дукха ха йоаццаш США викала Эндро Янга ООН-е хьакхайкадаьчох, сага бокъоний дешаех йолча дунен халкъашта юкъерча пакташцара цун мехка гӀуланх «вӀалла аьттехьа а хьокхаме дац.» хӀаьта цо «къаьстта бохам бу сага бокъоний Ерригъюкъара деклараци ООН-о хьакхайкаяь 30 шу дузача ханна из нийсдаларах.

— ТӀаккха духхьал ВӀашагӀкхийтта Штаташ, белггала аьлча Дж. Картера администраци, ма йий «сага бокъонаш лораелга» шоай арахьарча политика лард а лаьрхӀа хьакхайкадаьр...

— КӀал е моральни а, е юридически а кӀийле йолаш дац цу тайпара хьакхайкадераш. Хьакхайкаеш йолча политика моральни (нийсагӀа аьлча, аморальни) оагӀув массанена а йовзаш я. ХӀара виъ американцах кхаьннена политически гӀулакхаш бахьан долаш тӀакхувча, хӀара вилагӀа вола саг къелга диллача официальни боарамал лохагӀа вахачеи хӀара иттлагӀа вар йоазув-дешар ца ховш волчеи, тӀаккха, юххера а, политически гӀулакхашта ӀӀах боабар — массазара а сага бокъоний Ерригъюкъара деклараци ООН-о хьахӀана дац аьнна дола гӀулакх долча ВӀашагӀкхийттача Штаташта шоашта чухьа телхаю эггара хьалха сага бокъонаш! ХӀанзарча администраце дувцар бакъхиларах (хӀаьта долче, нравственностах) мел тийша а теша йиш йий, нагахьа санна чилийски хунто, къулбехьенкорейски Ӏаьдалаша наха тӀалоаттаду низаш, Никарагуа наха етта топаш, Израило дӀалийцача Ӏарбий территореш тӀа сага бокъонаш йоаяр, Африка Къулбехьенера апартеид — уж деррига а ужжамо кхыдола а хӀамаш США Ӏаьдалаша хьаллоаттадеш хилар бахьан долаш леладеш хилча?

Сага дуккха бокъонаш (белггала аьлча, къахьегара, социальни Ӏалашонна, кхыдараштa йола бокъо) США-на шоашта чухьа е законадательни наькъаца дӀачӀоагӀъянза, е гӀожагӀча тайпара телхаеш я. Цу мехка теркалъяц цу даькъера дунен халкъашта юкъера лоархӀамегӀара соглашенеш. ВӀашагӀкхийттача Штаташа ратификаци яьяц геноцида зуламаш ца хилийтареи из бахьан долаш таӀазар дареи хьакъехьарча, хӀанзле а 80 совгӀа пачхаьалкхе хьакхийттача ООН Конвенцена. Цар бойкот яьй расови дискриминаце массе форма дӀаяккхарах йолча Конвенцена. 40 совгӀча пачхаьалкхено дакъа а лоацаш йолча граждански политически бокъоний хьакъехьарча Дунен халкъашта юкъерча пактах хьахета лац США-на. Официальни американски даннешка хьежача, сага бокъоний дешаех долча хӀанз хьаллаьца леладеча 40 дунен халкъашта юкъерча договорах 10-нена мара ратификаци яьяц США-с.

Вашингтонски администраце хьакхайкаяь «сага бокъонаш лораяра» политика духхьал «экспорта» лаьрхӀа я. Алхха чухьара проблемаш кхыча мехкашка, эггара хьалхарча аргӀанна социалистически дарашка, мишта къестаде деза тӀехь-тӀехьа чӀоагӀагӀа кӀордаеш хьеха гӀерт официальни Вашингтон. ХӀаьта из а ма дий аморальни бокъо йоацаши, хӀана аьлча «шоай законаши административни правилаши увттаяра йола бокъо» вӀаши лархӀа пачхаьалкхенаш-доа къо шхой декхарийла еш йолча, Европерча кхерамзлени цхьана гӀулакхаш леладаран йолча Совещане ТӀеххьарча акта керттерча принципех цаӀ гуччахьа телхаендаь. Кхыча дешашца аьлча, декларацеш гаьна я долаш долчоа, эггара хьалха капитализма керттерча мехка — США.

— Цхьабакъда цхьайолча малхбоалехьарча изданеша язду, СССР-е сага керттера бокъонаш а иштта формальни, каьхата тӀа мара гарантированни йоацаш я яхаш...

— Уж тайпа хабараш дош доацар долга гучадаргда кхыметтел цхьайолча фактошка ма-хьежжинге а. Хьаэцаргья вай эггара керттера — къахьегара йола бокъо, хӀаьта из ца хилча, Карл Маркса а тӀехьа белгал мадаккхара, политика, Ӏилма, искусство лелае йиш хургьяц сагага. СССР Конституце гарантированни болх беха бокъо лу, хӀаьта хӀара шера мехка балха вохийт 10 миллион гаргга саг — дешара заведенеш яьхараш, производствана механизации автоматизации ярах мукъабаьнна нах. Алхха цхьан 1977 шера вайцига хьалъяьй 250 йоккха промышленни предприяти, тӀаккха мехк а къаьст-къаьстача районашка балха кулгаш тоъаш дац. Цхьабакъда кхыметтел цу хьалашка а къахьегара йолча бокъон хьакъехьарча статьяна СССР кердача Конституце кхы дӀатӀатехай безамга, хьинарга, профессиональни кийчонга, образованега хьежжа професси, кхоачашдергдола гӀулакхаш, болх харжара йола бокъо. Иштта хьадда белгалйоакх «ше паргӀатта хоржаш болча къахьегамца шийна вахара хӀама яккха торо хилара йолча хӀара сага...» бокъон хьакъехьа дувцаш йола экономически, социальни, культурни бокъоний хьакъехьарча Дунен халкъашта юкъерча пакта 6 статья. «ПаргӀатта харжа» йиш хуле тамаш я-кх хьабе болх боацача итт миллион американца, хӀана аьлча США ховшшехьа а хьаллоаттаю балха боацарий коэффициент — 1978 шера планагӀа берригача болх берех 5,5 процент лаьрхӀаяр из. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац, е США конституце тӀа а, е малхбузехьарча блокага гӀолларча цар дукхагӀа болча партнерий конституце тӀа а къахьегара йола бокъо е кхыйола лоархӀаме экономически социальни бокъонаш кхыметтел хьоахаеш а ца хилар. Белгалдоалаш хӀама да, цу блока доазонел чухьа еча дунен халкъашта юкъерча соглашеней а «цу хьакъехьа Ӏимад ца йоалаш хилар». Масала, Европейски Совета членаш долча мехкашка ратификаци яьча сага бокъонаши керттера паргӀатонаши лораяра хьакъехьарча Конвенце тӀа цхьаккха хӀама дац экономически социальни бокъонех лаьца аьнна. Дунен халкъашта юкъерча цу мехкий цхьаькха соглашене тӀа — Европейски социальни харте тӀа — «дӀалочкъаяь» хинна хиннай уж, из соглашени цхьанна а хӀаман маьха йоацача йоаккхаш ко а дегӀа.

— «Закона гарга цхьатарра ба берригa нах», йоах дунен халкъашта юкъерча цхьан пункта, моллагӀа яле а белгалонагӀа, масала, раса, цӀека бос, кхал-маӀа хилар, мотт, ды... къердаш лелаеча дискриминацена духьала гадаккхара» тӀаерзаьча статья тӀа. Мишта Ӏалашдеш да нах иштта цхьатарра хулга?.

— Цу белгалонашка хьежа хӀама доацаш «экономически, политически, социальни, культурни вахара дерригача доакъошка» наьха цхьатарарча бокъонашта гаранти лу СССР Конституце. Цу тӀа оттадаьд, цхьатарарча бокъонашта доазув увттадеш хилча, из бахьан долаш уголовни бехктокхаме озилга а дувцаш долча законагӀа таӀазар де йиш хилар. Вай дуккхача предприятешка балхаш деш ба СССР-е дахача дерригача къамех хӀана бац аьнна бола нах, цхьабакъда цхьатарра хьийгача къих алапи кӀезигагӀа эцаш вац царех цхьаккха а. ВӀаши нийсдар духьа хьожаргда вай: США бахача пуэрторикански дезалий доход американски дезалий доходал 60 процентал кӀезигагӀа я. Индейцашха болча наьха хӀара сага сих тӀайоагӀа доход кӀай цӀока долча сага дохода диъ-лагӀча даькъал кӀезигагӀа я.

— Вахара дерригача доакъошка «маӀача нахаи кхалнахаи цхьатарра бокъо» оттаю дунен халкъашта юкъерча пакташа. Из бокъо мишта кхоачашъеш я?

— СССР кердача Конституце белгалдоакх, вахара дерригача доакъошка «маӀача наха нийсса кхалнаха тороваш яларца уж бокъонаш кхоачашъелга Ӏалашдеш» хилар. Бокъонца цхьатарра бокъонаш йолаш ба вайцига кхалнах. ХӀаьта цхьаццадолча хӀамашта маӀача нахал а тӀехбаьннаб уж. Образоване боарамга диллача, лакхагӀа дола лагӀа лоац цар. Здравоохранении просвещении дукхагӀа йола моттигаш, пачхаьалкхени боахамеи доала аппаратера ахаш моттигаш царга я.

ЗаконагӀа цхьатарра бокъонаш яр яхаш вахаре бокъонца цхьатарра бокъонаш хилар дац, е хила йиш а яц. МаӀача сагачул заьлзагӀа я кхалсага организм. Цудухьа, масала, 1400 балха профессех кхалнахага лелаюлураш 975 мара яц, хӀаьта халача физически мухьаца, дегӀа зуламеча къахьегама хьалашца, бийсанна беча балхаца дувзаденна дола вожаш царна законаца дийхкад. Вахара лоархӀамера уж хӀамаш вай кердача Конституце тӀа чӀоагӀдаьд. Цхьатарра бокъонаш кхоачашъелга Ӏалашду «Кхалнаьха къахьегами унахцӀенои лораяра чакхдоахача къаьсттача гӀулакхашца, къахьегам наналца цхьана тарбе кхалнахага йиш хулийташ дола хьалаш вӀаштӀехьдахарца. «Кагий бераш долаш болча кхалнаьха балха кӀезиг-кӀезига еш кӀезигъелга» оттадаьд. Малхбузехьа нагахьа мохк бац кхалнаьха къахьегам лорабеш йола ужжамо е царна тара йола гарантеш лургйолаш.

— Йизза луча бокъонашца цхьана обществанеи пачхаьалкхенеи хьалхашка граждани хьадда декхараш а оттаду кердача Советски Конституце. Доазол дехьарча цхьаццабарашта декхараша цӀенъяь дӀайоах бокъонаш... алара бахьан хиннад цунах.

— Декхараш доацаш бокъонаш а яц, бокъонаш йоацаш декхараш а дац яхаш йола къаьнара истина бакъю сага бокъоний Ерригъюкъарча деклараце тӀа. Цу тӀа йоах, «ше паргӀатеи массе оагӀорахьареи дегӀаахa йиш хулийтача обществана хьалхашка декхараш долаш ва хӀара саг». Кхыча дешашца алар мара кхы дукха бе-бацшха доацаш иззамо маӀан корадоагӀаргда Малхбузен мехкий конституцеш тӀара а.

Саго леладеча бокъо йоацараштa моллагӀа тайпа оттадий а, ца оттадича цхьаккха тайпа общежити хила йиш йоацаш дола доазонаш оттаду моллагӀча обществa. Уж да барзкъаш леладе е улицашка гӀолла лелара правилаш кхоачашъе декхарийла хилар санна дола гуччахьара хӀамаш. Доазонаш увттадеш чакхбаьннача хьалхарча гонна тӀеххьа доагӀа массаза а яхар мо, саган обществанеи юкъера юкъмоттиг нийсъеш дола кхы тайпа доазонаш а.

Социалистически обществаца тарлургдолча тайпара аьлча, из да, масала, цӀена къахьегара, социалистически доалахье лораяреи чӀоагӀъяреи, Дай-мохк лорабара, йоакхо еш бераш кхедара, къамий доттагӀал чӀоагӀдара, Ӏалам лорадара, машар хьаллацареи чӀоагӀбареи декхар. Дерригадамлеи нормаш а шоашта чулоацаш дола духьхьал уж декхараш да Советски Конституце тӀа дагардераш. Цар керттера лерхӀар — советски сага бокъонаши паргӀатонаши массе оагӀорахьареи йиззаи кхоачашъяра эша хьалаш вӀаштӀехьдоахилга.

Беседа яьр ва Юрий ШЕБАЛИН, (АПН).

ЯХАШ, БОЛХ БЕШ Я!

ЯХЬА НИЗ

Вай мехка дегIаенача социалистически общества лоархIамегIа дола социальни а политически а гIулакхаш къестадеча бокхха низ а хинна дIаэттай социалистически яхь. Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара нах оарцагIбоахаш, вIашн кхотабеш, цар низи хьинари совдоаккхаш йола социалистически яхь юкъе йоацаш кхето йиш яц тахан цхьанна а къахьегамхой коллектива, района, областа, республика вахар.

Берригача мехка яьржа яр Советски Конституце хьалхара шу дуза ди дикача къахьегама толамаща белгалдаккхара тIехьара социалистически яхь. Берригa советски нах а санна, чIоагIа дегаш гIоздаьнна цу яхьа юкъебахар МагIалбикера бурувдеттараш.

Цунца дувзаденна МагIалбикерча бурувдеттарий толамах, иштта тхоай коллективах а дувца лов сона. Дикача къахьегама хьокхамашца накъабаьхкаб Конституце цIейна МагIалбикера мехкдаьтта лехараш. Укх шера нийс бетта планагIа 16300 метр бурув тоха дезаш хиннача 17697 метр бурув техад. БархI скважина бурув теха яьккхай, план ялх йолча. 3101 метр бурув техад шин шерен 9 беттеи планал совгIа. Кхо миллион гаргга сома пачхаьалкхен рузкъа кходаьд. Тха управленерча пхе бригадо ханал хьалха кхоачашъяьй бурув тохара балхий кхаь шера план. Уж я И. А. Атарщикова, Г. Ш. Хантемирова, Б. А. Каюшникова, Iаьлен Iийсаси Галаевтlар кулгалду коллективаш.

Цу толамех доккха дакъа доал 938-ча скважине бурув тохаш хиннача тха бригада а. ТIерча мела тIоанашкара мехкдаьтта гучадаккха лаьрхIа яр из скважина. Цига бурув тоха тхо дIадоладелар соахка февраль бетта. Чоалханеча геологически хьалашка цхьаккха хьовзам боацаш бурув теха яккха вIаштIехьдаьлар тха из скважина.

Укхаза белгалдаккха деза цхьаькха а. Мела лакхерча тIоанашка мехкдаьтта доацилга хайначул тIехьагIа тха бурувдеттараштa хьалхашка декхар оттадир: цу скважине кхы а кIоаргагIа—5000 метрга кхоачаш бурув тоха. Из декхар а толамца кхоачашдир лаьттан ченаш техкараша. Укх шера февраль бетта цу скважине бурув теха даьлар тхо. Шера 5000 метр бурув тохилга — дика хьокхам ба из. МагIалбикерча чоалханеча геологически хьалашка диллача хIаьта а.

938-ча скважине бурув тохаш ерригача управлене а дикагIа балха хьокхамаш даха вIаштIехьдаьлар тха бригада коллектива. Эггара хьалха — оттаяьча ханал ялх бутт хьалха — цу скважине пхи километр кIоарга бурув теха а мехкдаьтта лохаш тохкамаш даь а даьлар тхо. Ах миллион сом лохдир бурув тохача балхашка дIадодар, 125 эзар сома маьха хIамашта кхом бир, 84,3 процентага дIакхоачаяьй пайданеча балха ха. Планал 8,3 процент лакхъяьй къахьегама овсарле. Ерригача управлене лаьрхIача 198 метр йолча 386 метрга дIакхоачаяьй бетта цхьан станокаца бурув тохара сухал. Вешта аьлча ерригача управленечул шозза дукхагIа хул из.

Мишта вIаштIехьдаьннад тха иштта дика хьокхамаш даха? Эггара хьалха, из вIаштIехьдаьннад СССР кердача Конституце хьалхара шу дуза Ди сийленца белгалдаккхара тIехьа коллективе шерра социалистически яхь лелаяр бахьан долаш. Цу яхьа юкъедоагIа дерригa патриотически боламаш: «ХIара балха денна— дикала Знак», «Улув цхьаккха а тIехьавуацаш болх белга», «Селханарчул дикагIа —тахан, таханарчул дикагIа — кхоана болх белга», иштта кхыдараш. Бригада хIара дийнахьарча вахаре йоккха моттиг дIалоац цар.

Коллективе яьржача социалистически яхьо чулоац балха ерригa оагIонаш: технологически а къахьегама а дисциплина чIоагIа лелаелга, дикагIйола технологи а кердагIйола техника а балха юкъейоалаелга, коллектива барт - цхьоагIо чIоагIъелга, хIара бурув тохачун бехктохкхам лакхбелга, оборудованехи реагентехи дикагIа пайда эцилга, коллектива хьалхашка латта декхараш сихагIеи дикагIеи кхоачашделга, иштта кхы дIахо а. Цу дерригача лостамех болх тоабе новкъостал ду бурувдеттараштa социалистически яхьо.

938-ча скважине къаьстта овсаре къахьегаш хилар бурув тохараш Я. Дзагиев, А. Хазбиев, Л. Тюленников, бурув тохачун гIончаш С. Шовхалов, А. Хитайлов, Т. Цечоев, С. Бархоев, слесарь А. Халин, дукха кхыбараш. Беркате къахьийгад цар бурувдеттарий толамаш Iалашдеш.

ХIанз из бригада къонача начальника Картоев Iийсай хьалхленца Харбижине 15-ча скважине бурув тохаш я. 5250 метр кIоаргача валанжина тIоанашкара мехкдаьтта лаха лаьрхIа я из скважин. Дика дIабода барт-цхьоагIо йолча бригада болх кердача скважине. Цар хIанзлехьа кхийнад 1960 метр бурув тоха. Оттаяьча графикал хьалха я бригада укхаза а.

Укх шера сога хьаеннай керда бригада. Ерригача бригадашкара толашагIбола бурувдеттараш вIашагIтеха я тха коллектив. 6500 метр кIоаргача туха кIалхарча юра тIоанашкара мехкдаьтта гучадоаккхилга — иштта да кердача 170-ча скважине тха къоначa коллектива хьалхашка оттадаь декхар.

Цу декхара бехктохкхам лакхбеш да кхы цхьаькха а. Кердача скважине бурув тоха оттаяьй берригача вай мехка а итт мара йоаца Свердловскерча «Уралмашзаводо» арахийца кердагIйола бурув тоха экспериментальни установка БУ-2003.

Оаха доккхал ду цу итт установках йиъ МагIалбикерча мехкдаьтта лехараша тохкаш хиларах. Царех цаI тха бригадага я.

Бурув тохара болх дика бовзаш, дукхача кIоаргача скважинашка бурув тохаш хинна нах ба хIанз тха бригаде вIашагIкхийттараш. 34 болхлочох 25 коммунистически къахьегама ударник ва, юхебисараш из сийлен цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеш ба. Массанена хьокхам луш болх барца коллективе белгалбаьнна ба бурувтохараш М. Темирханов, Л. Хатулов, П. Горбовцов, М. Гандалоев, цар гIончаш I. Алиханов, М. Эсмурзиев, П. Кочетов, Ф. Машергов, Е. Егоров, слесарь А. Коломиец, операторaш - коллекторaш Е. Палаткина, М. Потихонина, кхыбараш.

Хьалхашка латтача декхарий бехктохкхам бизза кхета а беш дIаболабаьб тха бригадо ший болх кердача скважине. ХIанзлехьа 2130 метр бурув техад укхаза. Цу кIоаргалга 426 миллиметр диаметр йола колоннаш чуяхийта кийчо еш я тха бригада. Из болх укх деношка чакхбоалаш ба.

Хьовзам боацаши ханал хьалхен керда скважин бурув теха яккха дош а денна, хьинаре къахьегаш ба тха бригадера мехкдаьтта лехараш.

М. ХАДЗИЕВ,
МагIалбикерча УБР буровой начальник.

Планал совгIа

Берригача советски наха санна, тхона а деза цIей хиннад СССР керда Конституци тIанйца шу дузача денах.

КПСС ЦК Генеральни секретара СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева аьннад: «Шераш, итташ шераш дIаухаргда, цхьабакъда из октябрьски ди, ленински принципаш котъялара къаьгга дола тешал а хинна, халкъа уйлашка дахаргда. Коммунизмага бодача наькъа тIа вай общество дIахо мел ух дукхагIа гучадуврга кердача Конституце тIа белгалдаьха социалистически демократе де йиш мел йола хIамаш».

Мехка Керттера Закон дахаш, болх беш да, из советски наьха хIара деннарча вахаре лелаш а творчески инициативеи къахьегамеи политически барт - цхьоагIои лакхъяра низ бола стимул а хинна дIаэттан да. Цунна дола къаьгга тешал да СССР Конституце шу дузача денна сийленца накъабахара тIехьа шерра йоаржаяь социалистически яхь.

Хийла уйла ю аз сайна Конституце денначун. Цо сона дукха а деннад. Царех да со Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжар, со кхычарца цхьана дукха а дешаш къестаде йиш йолаш я.

Революци ялалехьа лоаман кхалсага дага а дацар ший иштта бокъонаш хург ма йий аьнна. Из бокъо тхона сиар Конституци я. Итт шу гаргга ха я со Назрановски «Электроинструмент» заводе болх беш йола. Йолалуча хана вож кхалнах санна ученица мара яцар. Хала дар цу хана, специалисташ тоъаш бацар. ХIара шера дукхагIа хулар тха продукци эшаш йола вай мехка районаш меттел, доазол арахьара мехкаш а. хIанз дунен 33 мехка дIакхухьийт тха заводо арахецаш йола продукци, тхо болх бе доладеннача хана-м вай республика Iалашъе а мича могар тхона.

Карарча пятилетка кхаь шера план аз укх шера 1-ча мае кхоачашъяьй, хIаьта керда Конституця тIанйца шу дузача денга — 7 октябре— 1978 шера план кхоачашъеи шу чакхдалалехьа планал совгIа 1000 издели арахецеи декхар тIа а ийцад аз.

Соца цхьана таханарча ден сийна доккхий социалистически декхараш тIаийцад балха тIарча са новкъосташа а.

Ханал хьалха задането кхоачашъеш къахьегаш ба тха заводе прессовщицай бригадир Борова Дугурхан, слесарий - сборщикий бригадир Оздоева Диба, министерстве дикагIвола прессовщик Аушев Махьмад-Гири, прессовщица Сагова Тамара, иштта дукха кхыбараш а.

Тахан тха литейно - прессови цех санна, завода ерригa коллектив а сийленца накъаенай керда Конституци тIаийцача эггара хьалхарча юбилейна.

А. ДАХКИЛЬГОВА,
Назрановски «Электроинструмент» завода литейно - прессови цеха прессовщица, Нохч- ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат.

КОНСТИТУЦЕ БОКЪО ЛУ: ДЕША

Укх деношка тхо хилар Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен университета экономически факультета 4 курса студенташ болча.

Студенткас, факультета комсомольски бюро члена Берсанова Зарас дувц:

— Дукха дезал ба тха бар. Конституце луш йола бокъонаш тхона дика гу. Са йоаккхагIа йола йиша Зура А. П. Чехова цIерагIча республикански библиотеке болх беш я, вож йиша Зулай укх шера вай университете географически факультет чакх а яьккха юрта хьехархо йолаш болх беш я. Со се студентка я, дешаш да зIамагIа дола бераш. Оаха массане а мах боацаш деш.

Капитала мехкашка дац уж тайпа гIулакхаш. Цудухьа оаха дег тIара къоабалъю керда Конституци, доккха баркал оал партена, пачхаьалкхенна. Из баркал оаха дIакхайкаду дика дешарца, общественни гIулакхаш цIена леладарца, хьинаре къахьегарца, парте гIуллакхашта мутIахьа хиларца.

— Се группа комсомольски организаце секретарь хилара тарра, ала безам ба, — аьлар Магомадов Хьамзата, — Конституце шу дизара дешареи общественнии гIулакхаш дика леладеш накъадаьхкад тхо. Конституцех лаьца дукха беседаш, политинформацеш яьй оаха. Укх деношка Конституцех лаьца комсомольски собрани йир оаха. Студентаща кIоаргга яьшхар Конституце советски наха луш йола бокъонаш, дийцар шоай декхарех а.

Факультета «Экономист» яхача пенгазета редактора Л. Боков аьлар:

— Тахан шу доал вай мехка Керттера Закон тIанйца. Дерригача советски халкъо къоабалдеш дийца тIаийцар из. Аз айса а дакъа лаьцар цун проект ювцача. Тхоай факультета пенгазета цу доккхача цIейна хетаяь номер арахийцай оаха.

Экономически факультета декана Похвищева Александра Илларионовнас дувц:

— Партеи правительстваи дешара ю йоакхо дика хьагойташ гIулакх да вай университете экономически факультет хьаеллар. Тахан вайгара дIадехар дерригa балхаш эффективнийн дикеи леладелга да. Тха факультето кийчбу общественнии производствана ма-эшша бола лакха квалификаци йола экономисташ. Вай республикана меттел, оаха кийчъю Нечерноземьяна а эшаш йола кадраш. Иштта, тха выпускникаш къахьегаш ба Брянски, Ивановски, Тульски, Белгородски областашка.

А. БЕК.

СУРТАШ ТIА: студенташ лекце тIа; задача деш ва студент В. Акопян.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ДЕННА ДОШ КХОАЧАШДАЬД

ЛийрхIачул дукхагIа

ДИКА хьийкъай шекара свеклаш «Самашкинский» совхозе. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 350 центнер йоал, план 220 йолча, е соахкарчул 80 центнер дукхагIа.

Ерригача 270 гектара тIа дIайийнай яз культура. ХIанзале 60 гектара тIара чу а ийца пачхьалкхенна 2470 тонн мерза овлаш дIаденнад оаха. Уж толамаш доахача къаьстта доккха дакъа юкъехьу Абдулвахабов Минца кулгалдеча бригадо. Овсаре кахьегачарех я Кострикина Таисиян Амачиева Цукан керте латта звенош, царех хIаране гектара тIара 500 центнер шекара свеклаш йоах.

Иштта яхье хьалхалаттаращца ба комбайнераш Хасанов ИбрахIими Зузуев Халиди. Дийнахьа 3,5 гектара тIара мерза овлаш хьаоахк цар, норма 2,5 мара йоацача. ТIаккха дийнахьа 4 рейсаш кIезигагIа яц, хьатта шекара свеклаш дIакхухьача водителаша Хаджиев Газе, Гадаев Алхе. ЦIераш яха велча, коллективе кIезига бац цу тайпара айденнача хьинарца болх бераш. Цудухьа хIара дийнахьа 150 тонн мерза овлаш Даьхенна дIадала вIаштIехьдоал тха. Тешал де йиш я хьувиъам чуберзабаь баллаца доаха толамаш лаьгIлургдац аьна.

КПСС ЦК июльски Пленума решенешта гIулакхаца жоп луш, пачхьалкхенна 9 эзар тонн шекара свеклаш дIалургья оаха. Социалистически декхарашца лаьрхIачул 2,5 эзар тонн дукхагIа хургья ух.

Иштача къахьегама толамаща белгалдоаккх совхоза коллективо СССР кердача Конституце хьалхара шу дуза дин юрта боахама къахьегамхочун цIей лоархIа кхоанара деза дин.

А. ДАУТОВ,
Ачхой - Мартановски района «Самашкинский» совхоза директор.

Кхы а дикагIа болх бергба

Тахан дерригача советски халкъаша дезду сийлахь цIей — СССР Конституци тIайнца шу дуза ди. Тха бригада а еиай цу цIейна къахьегама толамаш дахьаш накъа. Тоъал ха я тхо № 2 йолча гIишлон материалий комбинате 5-ча битумированнии каьхат арахецача цехе болх беш дола.

Оаха доккхал ду вай вахаре Керттерча Закона болх бе, деша, къахьега бокъо яларах. Пятилетка кхаь шера план 7 октябре кхоачашъе декхараш тIайийцача тха бригадо СССР Конституце советски наьха еча йоакхоз жоп луш 20 сентябре кхоачашйир кхаь шера план. Таханарча денга кхаччалца оаха арахийцад 375 тонн битумированнии каьхат.

Оаха балха тIа даьха толамаш теркал ца деш дисадац. Комбинате торжественни хьале тха бригадана Сийлен грамотей ахчан премеши елар.

Уж толамаш доахача къаьстта лоархIаме дакъа лаьцад аппаратчикашеи намотчикашеи Галабов Шамсовдас, Дудочкина Нина Васильевнас, Оголенко Нина Леонтьевнас, Козлова Вера Ивановнас, иштта кхыбараша.

Таханарча цIейво дог гIоздаьнкха тхо кийча да моллагIа а халонаш эшаеш Даьхенна хьаьнала къахьега, дIахо йодача хана кхы а доккхагIа толамаш даха.

С. ИСАЕВ,
№ 2 йолча гIишлон материалий комбината аппаратчикий намотчикий бригада бригадир, «Знак Почета» ордена кавалер.

Юрта Совета гIулакхаш

Конституце 103-ча статья тIа аьннад: «ЙоагIа-йоагIача пачхаьалкхен органашкеи гIулакхаш тIарча нахагеи запрос е бокъо я депутата, уж декхарийла ба Совета сессе цу запроса жоп дала».

Цо гойт кердача Конституце социалистически демократи дIахо дегIайоалаелга, халкъа депутатий бокъонаш шеръелга, предприятей, учрежденей, организацей депутаташта хьалхашкара бехктохкхам лакхбелга. Бокъонаш шеръяларга хьежжа лакхлу Советаша, цар исполкомаша, халкъа депутаташа кхоачашде дезача гIулакхий бехктохкхам.

Деррига советски халкъ а санна, социалистически яхье а баьнна Конституце цIейга кийчлуш хиннаб тха Инаркъерча юрта Совета депутаташ а. Йоккха дегагIоз йолаш ала йиш я цу яхье дуккхадар тха юртарча халкъа депутаташта карагIдаларах.

Совета исполкомо а депутаташа а дукха болх чакхбаьккхаб харжархой наказаш кхоачашдеш укх тIеххьарча шин шера. Юртара вахар тоадара тIадерзадаь тайптайпара гIулакхаш чакхдаьхад.

Ийс наказ дар юртарча харжархоша шоай депутаташта денна, тха юртарча Совето кхоачашде дезаш. Царех ворхI хIанзлехьа кхоачашдаьдаьннад тхо.

Вахача наха дехарах юрта хьал а яь болх бе йолаеннай керда тика. Хьалъяь а яьнна соахка денз болх беш я медицински пункт. Белггала, тоадаьд юрта баха нах хица Iалашбара гIулакх. Дукха болх чакхбаьккхаб юрта газ чуюллаш. Юрта газ хьачуйоагIа керттера провод йиллай, школашка, культучреждешашка, кхыйолча организацешка газ чуйиллай. ХIанз нах бахача цIеношка газ чуйиллара эшар вIаштIехьдоаккхаш да тхо. 1979-ча шера дуккхача наьха цIеношка йоагаш хургья газ.

Тхов тIа шифер йилла мара ца езаш хьадаь даьннад юртарча Совета исполкома лаьрхIа керда цIенош. ХьатIадоагIача шера совхоза керда контора хьалъяь яьлча хIанз из контора чуйолча цIеношка берий беш хургйолаш гIулакх вIаштIехьдаьккхад.

Харжархой наказашта юкъе дар юрта бани хьалъелга а. Цу гIулакха мел эша проектно - сметни документаци кийчъяь яьннай. ХьатIадоагIача шера хьалъергйолаш я бани.

Цул совгIа юрта Совета социалистически декхарашта юкъе дар тайп-тайпара юртбоахама продукташ кийчъелга а. Уж декхараш а ханал хьалха кхоачашде вIаштIехьдаьннад тха. Укх шера 4,5 тонн шура дIаяла езаш хиннача метте, хIанзлехьа оаха дIаеннай 4,7 тонн шура. Бахача нахагара хьанийца 32 тонн дулх дехкад пачхаьалкхенга, укх шера план 30 тонн йолаш. План 25 эзар хиннача, 30 эзар фуъ дIаденнад. Иштта ханал хьалха кхоачашдаьд юрто укх шера пачхаьалкхен бюджета хьалхашкара декхараш а.

Инаркъерча юрта Совето къоабалбаь хьаллаьцабар кердача Советски Конституце хьалхара шу дузача денга пятилетка кхаь шера декхараш кхоачашдара тIехьара патриотически болам. Тахан Конституце цIей деэдеча дийнахьа оаха рапорт лу Инаркъе бахача наха шура, дулх, фуаш, тха кийчдара пятилетка кхаь шера декхараш ханал хьалха, цхьоалагIча октябре, кхоачашдарах.

Юрта Совета хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча къаьстта хьинаре дакъа лаьцад горсовета депутата Картоева Iабидата, юрта Совета депутаташа лесниче Арчаков Макшарипа, Совета исполкома секретарэ Хамчиев Башира, активисташа — «Ингушский» совхоза шофера Янднев Ахьмадхана, пенсионера Досхоев Бахьауддина, дуккхача кхыбараша.

Кердача Конституце Советашта, халкъа депутаташта еннача йоккхийча бокъонех биззагIа пайда а эцаш, дIахо йодача хана юртарча Советеи цун исполкомеи болх кхы а тоабе лаьрхIа да тхо.

М. КАРТОЕВ,
Инаркъерча юрта Совета исполкома председатель.

ПЯТИЛЕТКА ДИЪЛАГIЧА ШЕРА ЧОТАХ

СУНЖЕНСКИ района Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладераштa къаьстта дегагIозле йолаш да таханара деза цIей — СССР кердача Конституце хьалхара шу дуза ди: шоаш тIанйца хинна социалистически декхараш тIеххкхоачаш а деш, дIабахача нийс бетта цар пачхаьалкхенга ехкай 956 тонн шура, планах 840 тонн йоагIача, хIаьта доахангара яьккхай 1164 тонн — планал 44 тонн дукхагIа. Шу доладелча денз фермашка даьд 703 Iаса, е план кхоачашъяьй 120 процент гаргга. Цул совгIа таханара ди кхы цхьаькха цIейца цхьана нийсденнад — кхоана вай мехка дездеш долча юрта боахама болхлочун Денца. Колхоза председатела Чилаев Шуддина йоах:

— Укх дезача деношта накъабоагIаш а, КПСС ЦК июльски Пленума решенешта гIулакхащца жоп дала гIерташ а тха хьайбаш леладераша шерра социалистически яхь йоаржаяьй шоашта юкъе. ТIехь-тIехьагIа доккхегIа толамаш доах наха. Сийлахьбоккхача Октябра цIей тIакхоачача хана оаха лерхI шура йохкара шера план кхоачашъярах рапорт дала, хIаьта ханале кхоачашъергъя шура яккхара план а. Иштта уйла йолаш да тхо дулх дохкара план чакхъяккха а; нийс бетта дIаденнад 153 тонн — планал 13 тонн дукхагIа.

Уж толамаш даха хьайбаш леладераштa новкъостал даь гIулакхаш дувц колхоза керттерча зоотехника Асаев Къоасама. ДукхагIча даькъе уж да болхлой дисциплина лакхъяларца, хьайбашта ду Iунал тоадаларца дувзаденна. Къаьстта дукха дувца йиш я опыт йола хьайбаш леладер Бахарчиев Сейд-Селам керте латтача цхьоалагIча ферма коллективах лаьца. ХIана аьлча колхоза дукхагIдола хьайбаш цига да, иштта цигара йоаккх дукхагIйола продукци а.

Ферме болх бер дукхагIча даькъе комсомольско-кагирхой коллектив я: балха йолча 37 доярках 22 саг таханара нийсбенна мехкарий ба, 8—10 классашка дийша а баьнна, цхьабараш дIахо дешаш а болаш. МоллагIа дале а, шоашта тIадилла гIулакх тешаме дIахьу цар. Хеталургда, шоай болх бе а бIарчча ди ца тоъача доярказа кхы малагIа болх кхоачашбергба аьнна. ХIаьта а цар доккха новкъостал даьд баьцадаараш чуэцача, доакъар Iалашдеча, кхыдола балхаш деча.

Колхозе меттел, районе а сий деш я доярка Гуциева Забу. Ший шера план ворхI беттеи ах беттеи кхоачашъяьй цо. Иштта я Бахаева Саки, Бисиева Яха. Царел тIехьабисац комсомолкаш Айдамирова Яха, Батаева Тамара, Алдамова Алпату. Ткъо шу гаргга хьалха, хIанз волча заведующеца цхьана ферме баьхкаб доаханга хьожаш бола Бахаев Iази, Исмаилов Аюп, Балдуров Аби.

Ферма коллективо цхьан цIен дезалаша санна барт тайна къахьег, цхьане шоллагIчоа новкъостал ду. Вешта цунна дукха гаьна а дац «цхьан цIен дезал» яха дешаш: ферме цхьана болх беш я АлдамовгIар нанеи шийоIи; Сулейманова Яхеи, цун мари, кхо йоIи; Гелагаев Муслими, цун сесаги, ялх йоIи! Уж тайпа «дезалий» коллективаш дукха яц фермашка.

Парте Центральни Комитета июльски Пленума решенеш кхоачашъеш ферма хьайбаш леладераша 874 тонн гаргга шура яьккхай укх шера нийс бетта, пачхаьалкхенна дIаеннай 713 тонн совгIа. ТIехь-тIехьагIа лакхагIа хулаш доагIа дояркай, скотникий, Iаьсий леладерий балха хьокхамаш.

Цу толамий лард хьалха денз хьайоагIаш я. Къаьстта теркамца леладеш да цига доахан дебадара, цар фу цIендара дош. Колхоза кулгалхоша дувц массехк шу хьалха цу ферме хинна гIулакхаш. ХIара бIаь Iаттах 32—33-не мара Iаса ца деш, е хьадаьр ца дусаш ханаш хулар. Цудухьа лаьрххIа тоабе бийзар хьайбаш дебадара болх. Кастта ходелар цу гIулакхо хьалуш дар. Соахка, масала, бIаь Iатта лаьрхIача 96 Iаса дир ферме. ЦIенхаштгача теркама кIал оттадир зоотехнически учета гIулакх, хIара бежанах специалисташтеи болхлоштеи ха мел дезар дIаяздора ший ханнахьа; хьайбаш кхоабилга, царна Iунал делга овлангара хийцар.

УКХ ШЕРА ферме 613 Iаса-де дезаш да планага диллача, тIаккха дIабаьнача бархI бетта даьд 502 Iаса. Шу чакхдалалехьа царна кхы а тIакхетаргда 220. Цу тайппара, укх шера ферма коллективо лургда колхоза хьайбай боахама планал совгIа 109 Iаса. Из доккха гIулакх да, къаьстта а шоллагIча ферме дерригаш хувца дезаш дола детта доахан лаьрхIача.

— Цу ферме хIанз дараш бруцеллезах цамогаш дола доахан да, — йоах зоотехника Асаева. — уж дулха дIа а луш, цар метта укх Iай дIаоттаде кийчдаьд хIанз дахка долалургдола 300 бежан. — ТIеххьарча кхаь шера № 1 йолча шурий ферма коллективо хьалхедаь шинараш да уж. Царел совгIа 300 шинар кхы а да хIанз, гуйран хана бугIашца лелаш. ТIадоагIача шера детташ хургдола къона доахан да уж а. Иштта я колхоза хьайбаш леладераша боахам эргабаккха лерхIа торонаш.

Дукха балхаш даьд фермай материальни лард тоаеш, йолаш яр эргайоаккхаш. Юхатоаьй цхьоалагIча ферме 250 Iатта лаьрхIа йола корпус. Цига къона хьайбаш леладе лерхI. Иззамо цхьаькха корпус йистейоалаш латт.

Кулгаща бу болх хьалхарчул гаьнна кIезигагIа бу укх тIеххьарча шерашка хьайбаш леладераша а: цхьадолча халача балхашта (кхо даккхара, доакъар дехкара) механизаци яьй. ДIахо кхы а кердагIйолча оборудованеца Iалашбе лерхI хьайбай боахам.

Колхоза хьайбаш леладераштa дика бовз доакъарий мах, къаьстта а Iан шийлача бетташка. Цудухьа колхозе лаьрххIа цу гIулакха вIашагIъехкача бригадаша Iалашдаьд шортта доакъар, фермай коллективаша чIоагIа новкъостал а деш; лаьттах еллай 3500 тонн хьажкIий силос, планагIа 4500 тонн йоагIача, аргIаш а даь дIаоттаяьй 450 тонн дика йол, 1300 тонн ка болча ялатий ча, кийчдаьд 341 тонн баьций витаминии хьоар.

— Дикача промышленни предприяте санна я тха хьайбаш леладерий къахьегама дисциплина, — йоах кулгалхоша. — ХьалхагIа фермашка нийслора балха ханнахьа, цкъаза бIарччача дийнахьа а, доярка хьа ца йоагIаш, доахан ца детташ дусар, е доагIIача бесса деттацар «да воацаш» дисараш. Из хIама дIададьннад. Цу гIулакхо дикка лакхдаьд хьайбаш леладерий балха хьокхамаш.

Дисциплина лакхъяра дика новкъостал дир фермай балха учет тоаяро. ХIара дояркана, скотника миччa хана а хов ше даьккха алапи меллад, малагIча балхах из даьккхад. ДикагIа гургдолчча моттиге хьалтеха доахк уж данаеш тIайола бюллетенаш. Хан-ханнахьа ю балха итогаш, йоагIачарна хьожаю хьалхара моттигаш, царех луш йола материальни гIойленаш.

БIарчча хьанийцача иштта болх вIаштIехьбаккхаро торо хилийтай Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладерий коллективага района боахамашта юкъе хьалхара моттиг яккха. ДIабахача бархI бетта балха итогашка а хьежа, парте Сунженски райкома бюроси, халкъа депутатий райсовета исполкомои, юрта боахама къахьегамхой профсоюза райкома президиумои, ВЛКСМ райкома бюроси цхьана тIанйцача соцамах района Сийлен улга тIа яьккхай из коллектив.

Тахан, советски халкъо СССР кердача Конституце шу дуза ди деэдеча хана, пятилетка диъладгIча шера чотах къахьегаш ба коллективацара дукхагIбола хьайбаш леладераш.

З. ДАУРБЕКОВ.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Республика 568 юкъерча дешара школашка дешаш ба 283 эзар дешархо. ВУЗ-ашкеи техникумашкеи специальносташ Iомаеш 30 эзар гаргга студент ва. Профтехучилищашка болхлой професси караерзаеш ва 15 эзар саг. ХIаьта республике дешара дерригача тайпашта юкъеэзав 380 эзар саг — республика хIара кхоалагIа вола вахархо дешаш ва!

* * *

Лакхерча дешара заведенешкеи Iилматохкама учрежденешкеи къахьегаш 2500 совгIа Iилман болхло ва, цу даькъе 546 Iилман кандидати доктори ва, царех 120 Iилмахо кхалнах ба.

* * *

Итт эзар сага 97 больничнии дарбан-профилакторнии менги, 24 лори 68 юкъерча медперсонала специалисти кхоач. Цхьадолча дегIаденача капиталистически мехкашкарчул дукхагIа хул из.

* * *

Республика къахьегамхошта гIулакх деш 475 массови библиотека я 7 миллион книжкеи журналаши чу а долаш, 405 культура цIеноши клубни учрежденеши, 358 киноустановка, 3 театри, 2 музейи, иштта кхыйола культура учрежденеш я.

КОНСТИТУЦЕ БОКЪО ЛУ:

УНАХЦIЕНО ЛОРАЕ

Советски Iаьдал даьлча гIоне денз партей Советски паччахьалкхенои эггара дезагIен бехктокхамегIеи дола гIулакх лоархI наьха унахцIенон йоакхо елга. Цудухьа дунен тIарча цхьан паччахьалкхене йоаццача тайпара дукха я вай мехка тайп-тайпара наьха унахцIено тоаеши лораеши йола учрежденеш. ХIаьта шу хьалха тIанийцача Керттерча Законо кхы а дIачIоагIдаьд из гIулакх. Цун 42-ча статья тIа аьннад. **«СССР гражданий шоай унахцIено лорае бакъо я.**

Из бокъо Iалашъю паччахьалкхен унахцIено лораеча учрежденеша мах боацаш квалифицированни медицински гIулакх дарца; гражданаьша дарба дечен цар унахцIено чIоагIъечеи учрежденей сеть шерьярца... лазараш хулийта хьалаш дIададахаран уж кIезигагIа хилийтаран, гражданаш хьинар долаш а болаш дукхача хана бахаш хилийтара тIадерздаь Iилман тохкамаш доаржадарца».

Цу даькъе, кхыйола унахцIенон учрежденеш дIаяхача а Iалаьмате доккха гIо-новкъостал ду тайп-тайпарча санаторно - профилактически учрежденеша. Иштта, вай городе болх беш я СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода «Заря», санаторий - профилакторий. Грозне чувоаллача улл из, хозача, дикача моттиге хьалъяьй. Юххе улл Черноречьера Iам, гобаьккха хьу я, хоза, цIена фо. Цига салоIаш а шоай унахцIено тоаеш а дукха болхлой ба. ДукхагIа бараш СССР 50 шу дизара, А. Шерипова, В. И. Ленина цIерагIча заводий болхлой ба.

Укх шера 18 октябре итт шу доал из санаторий хьайийлла. Цу хана денз укхаза хиннав 15 эзар гаргга саг. ДукхагIа бараш дийнахьа болх а беш, болх баьчул тIехьагIа профилакторе Iеш ба.

Профилакторе керттерча лора декхараш кхоачашдеча Тотрова Валентина Агубечировнас дувц:

— Тха профилакторе Iалаьмате чIоагIа новкъостал ду къахьегамхой унахцIено лораяран тоаяран. Укхаза я профилактически, физиотерапевтически, бальнеологически, процедурни кабинеташ, лелаю дарбан физкультура, кхоачашду электричестваца, озокеретни (йIайхача колдаца) дарба дара гIулакх. Из колд хьакхухь Белоруссера. Цун йIовхал я 60 градус. Цо дикка новкъостал ду анашта, полиартрита, човнаш хиннача моттигера кхарташ йошаеш, кхыдола дарбана гIулакхаш кхоачашдеш, Iалаьмате дика кхоаб укхаза. Дарбан курс 24 ди да. ПутевкагIа болхлоша 10—12 процент мара ахча лац, вож ахча профсоюзо лу.

— Дукха специалисташ юкъе а боагIаш яьча анализо хьахьокх, — йоах йоккхагIа йолча медсестрас Мельник Таисия Павловнас, — заводий болхлой могаш - маьрша болаш къахьега вIаштIехьа хилийтара доккха гIо-новкъостал профилакторе делга. Даим лораш хьожаш, эшаш дола дарба деш, болхлой кхыдола хьашташ ший ханнахьа кхоачашдеш хиларо болхлой балха тIехьа ца бувлаш, тIера ца бувлаш хиларо хIара бетта 100 эзар гаргга сом пайда лу заводашта. Цудухьа ер тайпа профилактореш дукхагIа мел хул пайда алсам баргбар, наьха могашала тIахьожам лоаттабе, йоакхо е кхы а аттагIа а хургдар. Массадола хIама да укхаза салоIаш болча болхлой культурни хьашташ кхоачашдара. Ловза биллиард я, шашкаш, шахматаш я, хьокхаш кино да, гойташ концерташ, спектаклаш да.

Болхлой хьашташ укхаза дика кхоачашделга, цар унахцIено тоаяран лораяран укхаза ца деш хIама ца дутилга дика хьагу отзывай книжка тIа хьежача, цига салоIаш болча нахаца къамаьл дича.

Химзаводера аппаратчико Володин Владимир Ивановича йоах:

— ЯлхазлагIа укхаза салоIаш ва са. Нагахьа санна укхаза дика епаре ухаргвацар сел дукха...

— Тайп - тайпарча курорташка хиннай со, — дувц къахьегама ветерана химзавода аппаратчицас Чернухина Мария Дмитриевнас, — бакъда, цу курорташкарчул дуккха дикагIа укх профилакторе хет сона. Сага мел эшаш дола хIама да укхаза.

— Со укхаза эггара хьалха венав, — яхаш дувц «Нефтехимзапчасть» завода инженер - технолога Семиков Леонид Петровича. — Укхаза хоза я, дика я, дарба дика ду, гIулакх делга дика латт. Цкъа укхаза хиннар кхы а юхава доготтаргдолаш дадеррига а гIулакхаш.

Юххера а тха къамаьл чакхдоалаш В. А. Тотровас йоах:

— Укхаза салоIаши шоай унахцIено тоаеши бола дукха нах укхазара балха ухаш ба. Тхона эггара юхегIа соца городера транспорт трамвай я. Цига дIакхача 1—2 километр никъ ба. Ха дика латтача хана-м хала дацар цига дIаваха, цхьабакъда, шийла, елхаш йолча хана хала да. Цудухьа укхаза салоIаш болхлой мел болча заводаша цхьа автобус ахийтача бакъахьа яр. нах укхазара балха дIакхувла.

СУРТАШ ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) 1). Г. И. Ерошин — химзавода грузчик, Л. П. Семиков — «Нефтехимзапчасть» завода инженер - технолог, М. Д. Чернухина — химзавода аппаратчица, къахьегама ветеран, В. И. Володин — химзавода аппаратчик.
2). А. Шерипова цIерагIча ГНПЗ шоферга Л. А. Болдасовга хьожаш я лор В. А. Тотрова.

Бек АБАДИЕВ.

№ 19 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепа а теха арадаьннача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» 19-ча номер тIа шерра хьагойташ я «Знаменательные даты» яха рубрика. Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 шу дизарга беседаш, политинформацеш, докладаш, лекцеш яра кепа теха я «Сийлахь-боккхача Октябра байракха кIал» аьнна корта бола П. Яськос язъяь статья. «Даьй традицешта тешаме да» яха ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Т. Эльмурзаева статья ВЛКСМ 60 шу дизарга кепа тохаш я. 13 октябре ткъо шу доал коммунистически хьисапе къахьегара болама. Цунца дийза блокнота тIа кепа тох «Сийлен ткъо шу» яхача методически разработкана. Цун автор ва исторически Iилмай кандидат Н. Александров.

Блокнота тIа керда рубрика я «Идеологически балха активистах дола дош» яхаш. Из хьаеллалу «Агитаторахьехамча гIулакхаш» аьнна медицински инструментий Гудермесски завода парторганизаце агитаторах Мацуцина Тамара Федоровнах язъяьча корреспонденцеца.

Хьайбаш леладерий хIанз керттера декхар да хьайбаш чуоттадаь лоаттадара кийчо яр. Юрта болх беча агитатораштеи политинформатораштеи луш да хьайбаш леладерашта юкъе къамаьл дара эша методически хьехамаш.

Блокнот дешараша теркам тIабохийтаргба идеологически балха хроникана.

СПОРТ

НИЗ БАРИИ ЯХЬАШ

Кхо ди хьалха Ереване чакхъяьлар кагирхошта юкъе классически хьисапе кIалтохаргах латара хьалхле яккхара йола «ДоттагIал» яха дунен халкъашта юкъера турнир. Цу турнире вIашагIкхийттаяр 7 социалистически мехкара «Динамо» яхача спортобществай вIашагIтеха командаш. Вай мехка команда юкъебаха бокъо яьккхаяр Грознерча тренераша дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастера Абдуллаев Сайд · Ахьмаден СССР спорта мастера Абдуллаев Сайд-Салимеи кийчбаьча къонача спортсменаша Алиев ГIапура, Заурбеков Лемаси Мулаев Хаважеи. Уж кхоккхе а спорта мастералла кандидаташ ба.

Цу турнире дика толам баьккхар шийца мел леташ эша а беш хьалхара моттиг яьккхача ГI. Алиева. Дозала ший категоре шоллагIа моттиг яьккхар Л. Заурбекова. ХIаьта яхьаш йолаяле цхьа ди хьалха тренировка тIа балам лозабарах царга дакъа лаца йиш йоацаш висар фаворит лоархIаш хинна Х. Мулаев.

ФИНАЛЕ ДАКЪА ЛОАЦАРГДА

Укх деношка Пятигорске чакхъяьлар кагирхошта юкъера стола тIарча теннисах «Трудовые резервы» спортобщества Российски Совета хьалхле яккхара яхьаш. Цига дакъа лоацаш хилар тренера СССР спорта мастера М. Майорова Iомабеш бола Нохч - ГIалгIайчера теннисисташ: спорта мастералла кандидат Каракашьян Андрей, цхьоалагIа разряд йола Адарич Олег.

Дукха низ бола теннисисташ вIашагIтехача цу яхьашка аьттув балар санна лархIа мегаргйолаш я А. Каракашьяна яьккха йиьлагIа моттиг. Цул дукха тIехьависанаар О. Адарич а. Цар шинне а январь бетта Одессе чакхйоаккхаргйолча «Трудовые резервы» спортобщества Центральни Совета финальни яхьашка дакъа лаца бокъо яьккхар.

С. ПАРЧИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Тахан—29 шу дуз Германски Демократически Республика вIашагIъелла

Дог гIоздоаккха цIей

ГДР скверашта, сома бешашта, паркаш хозъеш зиза даьккха дагIа итташ эзараш хризантема яха зизаш, массе метте бос леп ший доккхача цIейна накъадоагIаш немецки халкъо хьалдийттача плакатийи лозунгийи. Царна лалла йоахк хоза кийчъяь, дукха ха йоаццаш мехка вахаре хиннача гIоръяьннача событех дувцаш йола панноши транспаранташи. Уж хIанз а ба из йицъяланза — республика 29 шу дуза ди гаргакхоачаш ГДР эггара хьалхарча космонавта коммуниста Зигмунд Йена дакъа лаьцад советски космически кемаца дунен халкъашта юкъерча экипажо сигала хьоча наькъаца. СССР-еи ГДР-еи халкъашта юкъерча юкъмоттига сийлахьча летописа юкъе керда символ а хинна дIаэттаб из никъ. Цун лоархIама мах беш, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежневеи СЕПГ ЦК Генеральни секретара, ГДР Паччахьалкхен Совета Председатела нов. Эрих Хонеккереи белгалдаьккхар: «...наькъо къаьгга хьахьокх экономически, духовни, политически вахара ерригача сферашка, социализми коммунизми хьалъяра декхараш кхоачашдеча айххаи беркатеи цхьана къахьегача Советски Союзеи Германски Демократически Республикан халкъашта юкъерча доттагIала сийлахьбоккха низ».

Цхьа моллагIа боацеи атта боацеи, цхьабакъда сийлахьен къаьган бола никъ а баь, ГДР къахьегамхой шоай социалистически Даьхенах де а доагIаш деча доккхала уйла дег чу йолаш накъаболх цIейна. Укх шера из чакхдоакх хьатIадоагIача 30 шера юбилейна кийчо яр еш йола дерригача халкъа репетици санна. Тахан дунен тIа эггара хьалхалаттача индустриальни итт державана юкъе я из. Социализм хьалъе йолаеннача юкъагIа мехка къаман доход 6,9-зза дукхагIа хиннай, хIаьта цунах 60 процент промышленносто а лу. 1976 шера арахийцар республике 1936 шера ерригача къаьнарча Германе хийцачул шозза дукхагIа промышленни продукци. ХIаьта ГДР-е баха нах-м цу ханаца нийсбича диазза кIезигагIа ма бий.

Промышленностал тIехьабисац юрта боахам а — хадданза лакхлу цун эффективность. Нагахьа санна 1950 шера юрта боахаме болх беча цхьан саго 5—6 саг кхачанца Iалашвеш хиннавале, хIанз ялхазза дукхагIа бу Iалаш. Сен чотах? Механизаце (масала, ялата культураш ерригаш а, хIаьта коартолаш 96 процент комбайнашца чуэц), химизаце боарам лакха хилар, хьалхалатта агротехника бахьан долаш).

Мехка экономика толаме дегIаахаро, къамаи доход сихха алсамъювларо йиш хулийт СЕПГ VIII съездо оттадаьи парте IX съездо чIоагIдаьи дола керттера декхар — халкъа вахара материальнии культурнии боарам лакхбелга леррагIа кхоачашде. Аьлча кхоачам ба, розничнии маьхий боарам хувца ца луш бисаболлашехьа а, болхлоштеи гIулакхерча нахаи къахьийга хьатIадоагIар 1949 шера денз кхозза совгIа дукхагIа хинна хилар.

«ВIаши Экономически новкъостал дара Совета членаш долча мехкий социалистически экономически интеграци Германски Демократически Республика хадданза экономическиии стабильнои дегIаахара хоадамболлаш долча хьалех цаI да», — аьннад СЕПГ Программа тIа ГДР 1950 шера СЭВ-е дIачуяхарах цун социалистически экономика бокъонца гIаьметта оттаьча хьалех цаI хилар. Республика арахьарча торговле кхо дакъа боарамах ши дакъа СЭВ-а членаш долча мехкашта кхоач тахан. Цунах эггара хьалхара моттиг лоац Советски Союзо. СССР-а торговлена юкъе эггара хьалхара дакъа ГДР-о лоацаш санна.

Вай шин мехка партешта, паччахьалкхенашта, халкъашта юкъера вежарашха йола юкъмоттиг хьахьекхай ГДР-аи СССР-аи юкъерча доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара, вIаши новкъостал дара хьакъехьарча, 1975 шера 7 октябре кулгаш яздаьча кердача Договора тIа. Из юкъмоттиг кIоаргъяран шеръяран Iалаьмате боккхача лоархIаме да новкъостий Л. И. Брежневи Эрих Хонеккери каст-каста вIашагIбеттaлуш хилар. Масала, укх шера эггара тIехьагIа Крыме вIашагIкхийттача хана цар барт вIаштIехьбаьккхар 1990 шерага кхаччалца йолча ханна СССР-аи ГДР-аи юкъе производствана еш йола специализацин кооперированин дегIайоалаяра Программа сихагIа кийчъяра хьакъехьа. ХIанзле а ях, кхоачашъеш я халкъа боахама массе тайпа чулоацаш йола шин оагIонна юкъера бIаь совгIа соглашени.

СЕПГ ЦК VIII (1978 шу) Пленуме ше къамаьл деш нов. Э. Хонеккера аьннад: «Дуккха хIамаш карагIдаьннад вайна, цхьабакъда, кхы а дуккха да вай де дезараш. ДегIаена социалистически общество хьалъеш хиларо дIадех халкъа боахам хадданза, массе оагIорахьара цхьатарра дегIакхувлилга, хIаьта цу гIулакха перспектива йола хьалаш Iалашде деза».

ГДР халкъо кхетаду шийна хьалхашка латта декхараш доккхийи лоархIамеи хилар, цудухьа хьинаре къахьег цо, коммунизмага бода никъ а буллаш.

А. СИДОРОВ.
(АПН).

200.000 КЕРДА КВАРТИРА

ЧIоагIа теркамбеш кхоачашъю Кубе наха чуIе цIеноаш дара проблема. Ер пятилетка чакхъяллалца йолча хана (1976—1980 шш.) бахача наха дIалургья. 200 эзар квартира.

Из чоалхане декхар кхоачашдара йолаш йолча предприятей мощносташ кхоачамболаш яц. Цудухьа наха чуIе хьалдеча цIеношца цхьана хьалъеш латт керда домостроительни комбинаташ. Царех цаI я Сьенфуэгосе СФРЮ технически новкъостал а деш хьалъяьр. Дукха ха йоаццаш хьалхара продукци еннай цо. Цун мощность — хIара шера 1,5 эзар квартира. Шу йоалалургья Гаванера чакхдалалехьа болх бе комбинат а.

(АПН).

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

7-ча ОКТЯБРЕ

В. И. Ленина цIерагIа майда. 17.00 — 18.00 Духовой оркестра концерт. 18.00 — 19.00 Къилбаседа Кавказа композиторий иллех латта грамзаписах дола концерт. 19.00. «СССР керда Конституци тIанийцай» яха фильм.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. Конституце Денна хетадаь дуккхача наьха сакъердар. 11.00. «Даьхенах, партех, Ленинах дола иллеш» яха радиоконцерт. 16.00. Кинолекторий. «ДегIаенача социалистически общества вахара закон» яха лекци. 18.30. Тематически фильмаш хьокхаргда. 19.00. Баьццара театр. ВЛКСМ 60 шу дизара хетаяь самодеятельни искусствай республикански фестиваль. Наурски Советски районашкарча коллективай концерт.

Октябрьски района культуран салаIарен парк. 10.00. Дукххача наьха сакъердар. Болх беш хургья аттракционаш. 11.00. «Советий Мехка пионераш да тхо» яха утренник. 13.00 ВЛКСМ 60 шу дизара хетадаь радиоконцерт. 18.00. «Вайнах» яхача Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен ансамбла концерт. 18.30. «СССР дунен халкъашта юкъера хьалаш» яха лекци. Документальни фильмаш хьокхаргда.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Лекцеш еша зал. «Дай-мехка гIолла» яха тематически фильмаш хьокхаргда. 18.00 Парк. «ДегIаенача социалистически общества вахара закон» яха радиобеседа.

Химиктий культура Дворец. 11.00. Черноречье поселке бахача наьха цIей. 18.00. «Ший керттерча цIейнех цаI дездеш ба мохк» яха беседа.

8-ча ОКТЯБРЕ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. Юрта боахама къахьегамхой Денна хетадаь дукххача наьха сакъердар. 18.30. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. 17.00. Баьццара театр. Урус-Мартановски, Шалински, Шелковскойи районий художественни самодеятельноста концерташ. 18.00. Кинолекторий. «СССР-е юрта боахам дIахо дегIакхувлара хьакъехьа» яха лекци. 18.30. Тематически фильмаш хьокхаргда. Болх беш хургья аттракционаш.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Лекцеш еша зал. «Фу хов хьона хьай мехках лаьца?» яха беседа. 19.00. Книжкаш деша зал. «Вай вахара Керттера Закон» яха книжкай выставка.

Химиктий культура Дворец. 12.00. Болх беш хургья «Къона юрист» яха школа. «Ираз тIадоагIа закон» яха беседа. 13.00. Кинофестиваль. 16.00. «СССР Конституци — вай паччахьалкхен Керттера Закон» яхача книжкай выставка йисте ергья библиографически обзор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

СССР Конституце ди

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — Барт бола бераш — концерт. 9.25 — «Шоана, даьй-ноаной». 9.55 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 10.25 — «Музеяшкеи выставочни залашкеи гIолла» Московски Кремла архитектура. Хьалхара передача 10.55 — «Тахан СССР Конституце Ди». Передача дIахьу СССР Лакхехьарча Совета Президиума члена Пуховас. 11.30 — «СССР халкъий ашараш халхараши». 12.15 — «Олимпиада-80». 13.00 — Шостакович. Фортепьяна хьалха болча оркестра лаьрхIа хьалхара концерт. 13.20 — «УнахцIено». Iилма-популярни программа. 14.05 — «Спортлото» тираж. 14.30 — «Дийнача хIамай дунен тIа». 15.20 — «ТIех хоза Василиса». Мультипликационни фильм. 15.40 — Паччахьалкхен Рязански эрсий халкъа хора концерт. 16.10 — «Со — Советски Союза гражданин». Поэтически композици. 16.30 — «Ашараш-78». 17.00 — Хоккеех йола СССР чемпионат Салават Юлаев (Уфа) — «Спартак» (Москва). СалоIача хана — Доазол дехьара баьхкача хьаший бIаргашца Советски Союз». Кердадараш. 19.30 — «Правительства член». Художественни фильм. 21.00 — «Ха». 21.30 — «Мехка къонал санна хоза яр». Искусства мастерий цIейна хетадаь концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Центральни телевиденин Ерригсоюзни радио советски ашарий ансамбла концерт. 8.25 — «Объектив». 9.25 — «Дунен халкъий кхоллам». 9.55 — «Поэзи». Маяковский. 10.40 — «Сакъердаме старташ». 11.25 — «Дега ма лов». 13.00 — «Малхбоален дувцар». Фильм-балет. 14.05 — «Денгара — денга». Вахтангова цIерагIча паччахьалкхен Академически театра фильм-спектакль. 16.40 — Документальни фильм. 17.00 — Социалистически боахама кулгалдара ленински принципаш. Юртабоахама болхлой Денга. 17.30 — «Корта кIайбенна гварди». Документальни фильм. 18.00 — Поэтически тетрадь». Арсанукаев Шайхи. 18.10 — «Тамашийна кхо бос». 18.20 — Театральни афиша юхе». 19.20 — «Сайрийнара ашараш». Эстрадни программа. 20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш». 20.30 — Акробатиках йола Дунен чемпионат. Болгарера передача. 21.00 — «Лергдоаца басараш». Документальни фильм. 21.30 — «Са хьамсара дараш». Художественни фильм.

8 октябрь

I ПРОГРАММА

ЮРТА БОАХАМА БОЛХЛОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ

8.00 — «Ха». 8.35 — «ДIаотта зарядка». 8.55 — Украински телевиденеи радиои эстрадно-симфонически оркестра концерт. Киевера передача. 9.30 — «Гургалбетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх ду. 11.00 — Фаьлг болча хьоашалгIа «Хоза Варвара — йIаьха кIажарг». Художественни фильм. 12.10 — Тахан-юрта боахама болхлой Ерригсоюзни ди. СССР юрта боахама министра В. К. Месина къамаьл. 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Музыкальни киоск. 14.00 — Театральни спектакль. Горький. «Егор Булычеви кхыбараши». М. Горьке цIерагIча СССР Московски художественни Академически театра спектакль. 16.35 — «Дунен юкъера панорама. 17.00 — «Кинониккъбара клуб». 18.00 «Сакъердаме бурчолг». Мультипликационни фильм. 18.30 — «Энергин кхоллами» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Мехка къахьегама коллективашта хетаеча цикла тIара. 19.05 — Шо хьех Останкино концертни студе. Юрта боахама болхлой Ерригсоюзни денна хетадаь концерт. 21.00 — «Ха». 21.30 — Акробатиках йола дунен чемпионат. Болгарера передача 22.30 — Концерт.

2 ПРОГРАММА

8.00 — СССР халкъий ашараши халхараши. 8.30 — «ДукхагIа дика товараш». 9.00 — Документальни фильмай программа. 10.00 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 10.30 — «Гуш дар, теша хала дар». 11.30 — Милютин — «Мехкарий корзагIа балар». Оперетта Московски театра спектакль. 13.55. — «Седкъашцара пилхьаш». Фильм-концерт. 14.20 — Тахан юрта боахама болхлой Ерригсоюзни Дий. 14.35 — Юрта боахама болхлошта дола концерт. 15.05 — Документальни фильм. 15.25 — «Школьни орбита тIа». 15.50 — Саг. Лаьтта. Вселенни. Передача дIахьу Советски Союза шозза Турпала, СССР летчик-космонавта Севостьянова. 16.35 — Гаване хиннача Деррига дунен кагирхойи студентийи фестиваль дакъа лаьцача советски делегаце художественни группа концерт. 18.00 — «9-гIа студи». Передача тIа лакъ лоац КПСС ЦК Дунен юкъерча вахара секретара заведующе Кобыша. ДIахьор Зорин. 19.00 — «Музеяшкеи выставочни залашкеи гIолла». Паччахьалкхен эрсий музей. 19.30 — «УнахцIено». Iилма-популярни программа. 20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш». 20.30 — Документальни фильмай программа. 21.00 — Брамс. Волтерна чIондирган фортепьянонеи лаьрхIа трио. Ленинградера передача. 21.30 — «Чоалхане доаца истори». Художественни фильм.

РАДИО

6.30 — Юрта боахама болхлой Ерригсоюзни денна хетадаь. Юрта къахьегамхоша рапорт лу (нохчий меттала). 6.45 — Холмаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Передачай программа. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 10.20 — «Эггара демократически» (нохчий меттала). 13.00 — «Лаьттан тIа гIолла дек доттагIалах, иразах, безамах дола иллеш». Концерт (эрсий меттала). 13.40 — «Ираз луш дола закон» (гIалгIай меттала). 14.30 — «Даьхен Керттера Закон». Муталибова поэзех йола композици (эрсий меттала). 16.00 — «Керда обрядаш — вахаре» (нохчий меттала). 16.20 — Конституци шу дизара хетадаь концерт (гIалгIай меттала).

ХОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 12 — 17, Грозне 14 — 16 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, кхоана цхьайолча моттигашка лаьгIо догIа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 4—9, дийнахьа 13—18 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

«СССР-е кхалсагеи маIача сагеи цхьатарра бокъонаш я» (СССР Конституци, статья 35).

ЯРОСЛАВСКИ ОБЛАСТЬ. Рыбинскерча хин порта капитаний маIача наьха коллективе сийдеш а лоархIаш а я цу йоккхача волжски порте цаI мара йоаца кхалсаг-капитан Серова Галина (сурта тIа). Штурвал бе а елла дIаоттача кхачалехьа матрос а моторист-рулевой а хиннай из. Рыбински речной училище чакхъяьккхачул тIехьагIа Г. Серовайна капитина-дублера цIи елар.

Г. Серовас городской Совета депутат а йолаш хьинаре общественни болх бу. Дукха ха йоаццаш коммунист хиннай цунах.

С. МЕТЕЛИЦА сурт. ТАСС фотохроника.

Баьццара улицаши бульвараши, ший тайпара хоза тоаяь майдаш, нах чуIеча цIеной районаш — иштта да Амура тIарча 120 шу даьннача города таханара сибат.

1917 шу хьатIакхачалехьа дахчах даьча цхьа этаж йолча цIеноех латташ хинна города нах чуIеча цIеной ерригa фонд 163 эзар квадратни метр мара хиннаяц. ХIанз алхха иттлагIча пятилетка хьалхарча шин шера а городе хьалдаьд 570 эзар квадратни метр наха чуIе керда цIенош, 16 эзар совгIа доваллашта керда квартираш еннай. Пятилетка чакхйоаллаш нах чуIеча цIеной фонд укхаза хургья 7900 квадратни метр.

Советски Iаьдал латтача шерашка Гаьнарча Малхбоалера йоккха культурнии Iилмани центр хинна дIаэттай Хабаровск.

СУРТА ТIА: города центр.

Ю. МУРАВИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ФЕ ХИЛА

1-ча октябрера 20-ча октябре кхаччалца «Кхерамзлен тIехкар» яхаш Ерригсоюзни рейд ю республике. Легковой автомобилаш тIабагIараштa аьттув болаш, йола из оатхал юкъейоалаярах дикка кIезигбеннаб боабеш нах вай мехка санна, иштта доазол дехьа а. Цхьабакъда, водителаш берригаш а бац, къаьстта а городий хьалашка лелача хана, ше а пассажир а кхерама кIалхара воаккхаргволча торонах пайда эцаш, гIанда ше IотIа вехкаш хало сенна ергья аьнна а хеташ.

Наькъашка транспортаца дувзаденна хулача хатарий статистико тешал ду, доккхий зуламаш дувлаш хулаш йола дукхагIйола авареш духхьал машинаш сов дукха лелача городашка хулаш хилара.

Масала, 30 августа Ростовера Баку бодача наькъагIа воагIаш хиннача легковой автомобила водитела С. Д. Кадырова — Урус-Мартановски больница хирурга, машин сов сиха лалларах из юхакъовла ца а могаш, тIакIалтIа кхессай. Кхерамзлен тIехкараш леладеш хиннавац водитель.

Иззамо харцахьара хIама даьд, из бахьан долаш иштта больнице Iовужаваьча «Грознефтегеофизика» яхача треста шофера В. А. Худомяса а.

Лоравалара де доагIар даьдац геттара сиха хехкавоагIаш шийна хьалха йодача автобуса тIакхийттача Надтеречни районе вахача Р. А. Чучаева а. Цу хана водители пассажираши кхерамзлен тIехкараш доацаш хинна хиларах бехк баьб царна. Из авари яьча метте цхьа саг вийнав виъ саг лозаваьв.

ДIадахача кIирагIа республике 94 авари яьй, 14 саг ве а вувш, 51 сага човнаш а еш.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30: юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11: ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

СФ05291. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 7077.